

Wilhelm Hauff

AZ ÉNEKESNŐ

Sándor Judit fordítása

I

– Különös eset! – mondta Bolnau kereskedelmi tanácsos egyik ismerősének, akivel B. város Széles utcáján találkozott. – Vallja csak be, hogy keserves idöket élünk.

– Az északon történt ügyre gondol? – válaszolta az ismerős. – Kereskedelmi híreket kapott, tanácsos úr? Talán régi barátja, a külügyminiszter mondott önnek valami közelebbit?

– Ugyan hagyja már a politikát meg az állami kötvényeket; nem érdekelnek, lesz, ami lesz. Nem, arról beszélek, ami Bianettivel történt.

– Az énekesnővel? Mi történt? Újra szerződttették? Azt mesélték, hogy összeveszett vele a karmester.

– De az istenért – kiáltotta a kereskedelmi tanácsos, és csodálkozva megállt –, hol a csudában mászkál, hogy nem tudja, mi történik a városban? Nem is tudja, hogy mi van Bianettivel?

– Semmit se tudok, becsületszavamra; mi van vele?

– Hát semmi egyéb, mint hogy leszúrták ma éjjel.

A kereskedelmi tanácsos ismerősei körében tréfamester hírében állt, aki, miközben tizenegyedtől délig napi sétáját végezte a Széles utcán, előszeretettel állította meg az embereket, és kapásból valami történetet adott be nekik. Éppen ezért ismerősét nem különösebben rázta meg a rémhír, hanem így válaszolt: – Több hire nincs mára, Bolnau? Lassanként felhagyhatna a tréfaival, ha ilyen erős színeket használ. Egyébként ha máskor megállít a Széles utcán, találjon ki valami okosabbat, különben kénytelen leszek kerülő úton hazamenni a hivatalból!

– Megint nem hisz nekem! – kiáltott fel a sétáló úr. – Nézzék csak, már megint nem hisz! Ha azt mondtam volna, hogy a marokkói császárt szúrták le, köszönettel nyugtázta volna a hírt, és továbbadta volna, mert arrafelé történt már ilyesmi. De ha itt, B.-ben egy énekesnőt leszúrnak, nem hiszi el senki, míg a halottasmenetet nem látja. Bizony, barátocskám, ezúttal igaz a hír, olyan igaz, mint amilyen becsületes ember vagyok!

– Ember! Gondolja meg, mit mond! – kiáltotta megrökönyödve a barátja. – Meghalt, azt mondja? Bianettit leszúrták?

– Egy órával ezelőtt még éppen nem halt meg, de már a végét járja, ez biztos.

– De beszéljen, az ég szerelmére! Miként lehetséges, hogy egy énekesnőt egyszerűen leszúrnak? Itáliában élünk netán? Minek akkor a mi tiszteletre méltó rendőrségünk? Hogy történhetett? Leszúrták!

– Azért ne kiabáljon ilyen veszettül – válaszolta megnyugtatóan Bolnau –, a népek már a fejüket nyújtogatják az ablakokból, hogy lássák, mi ez az utcai lárma. Sotto voce is kesereghet, amennyit csak akar. Hogy hogyan történt? Na látja, épp ez a bökkenő: egyelőre egy lélek sem tudja. Tegnap este még ott volt az álarcosbálon a szép gyermek, olyan szeretetre méltó és elbűvölő volt, mint mindig, és erre éjjel tizenkettőkor kirán-

gatják Lange egészségügyi tanácsost az ágyból, hogy signora Bianetti a halálán van, szúrta sebbel a szívében. Már az egész város erről beszél, persze a legvadabb dolgokat. Mindenesetre olyan fatálisak a körülmények, hogy az ember nem láthat tisztán; például senki nem juthat be a házba az orvoson és a szolgáló személyzeten kívül. Már az udvarnál is tudnak a dologról, és parancs érkezett, hogy az őrségnek nem szabad a ház előtt elvonulnia; az egész zászlóaljnak a piactér felé kellett kerülnie.

– Miket mond! De hát semmit nem lehet tudni arról, hogy hogyan történt? Nincs semmi, ami nyomra vezetne?

– Nagyon nehéz a különféle hírekből kihámozni az igazságot. Meg kell hagyni, Bianetti igen tisztességes személy, akire a legkisebb rosszat sem lehet mondani. De hát amilyenek az emberek, különösen az asszonyok, ha valaki a szegény lány tisztaságáról beszél, csak a vállukat vonogatják, és mindenfélét tudni vélnek korábbi életéről. Korábbi életéről! Alig tizenhét éves, és már másfél éve itt él! Miféle korábbi élet volna az!

– Ne nyújtsa ilyen hosszúra a bevezetést – szakította félbe ismerőse a kereskedelmi tanácsost –, térjen már a lényegre! Nem tudják, ki szúrta le?

– Éppen erről beszélek, megint csak egy elutasított vagy féltékeny szerelmes lehetett, aki megölte. A körülmények mindenesetre furcsák. Az álarcosbálon tegnap állítólag meglehetősen hosszan beszélgetett kettesben egy álarcossal, akit senki sem ismert. Ezután hamarosan távozott, és némelyek állítólag látták, hogy ugyanaz az álarcos beszállt mellé a kocsjába. A továbbiakról senki sem tud biztosat; de én hamarosan megtudom, hogy áll a dolog.

– Tudom, hogy megvannak a saját hírforrásai; biztosan Bianettinél is akad egy szolgálatkész embere. Vannak, akik önt a város krónikájának nevezik.

– Túlbecsülnek, túlbecsülnek – nevetett a kereskedelmi tanácsos, és láthatóan jól esett neki ez a kis hízelgés. – Ezúttal azonban nincs más kémem, mint maga az egészségügyi tanácsos. Észrevehette, hogy szokásom ellenére nem az egész utca hosszában sétálok fel s alá, hanem a Karl- és Friedrichstrasse között tartózkodom.

– Valóban észrevettem, de azt gondoltam, hogy Baruch városi tanácsosné ablaka alatt parádézik.

– Ugyan hagyja Baruchnét! Három napja szakítottunk, a feleségem nem nézte jó szemmel a kapcsolatot, mert az asszony olyan nagyra tartja magát. Nem, Lange egészségügyi tanácsos mindennap tizenkét órakor keresztülmegy a Széles utcán a palotába menet, s én lesben állok, hogy lecsapjak rá, amint felbukkan a sarkon.

– Akkor én is önnel maradok – mondta a barát –, a Bianetti históriáját közelebbről meg kell ismernem. Nemde, megengedi, Bolnau?

– Igen tisztelt barátom, a legkevésbé se zavartassa magát – válaszolta emez –, úgy tudom, tizenkettőkor ebédelnek, ne hagyja hát kihűlni a levest. Azonkívül Lange nem lenne hajlandó ön előtt nyilatkozni; jöjjön inkább ebéd után a kávéházba, ott mindent megtud majd. De tűnjön már el, a tanácsos most kanyarodik be a sarkon.

2

– A sebet nem tartom okvetlenül halálosnak – mondta Lange egészségügyi tanácsos az első üdvözlések után –; úgy látszik, a szúrás nem volt egész határozott. A lány ismét magánál van, és leszámítva a nagy vérvesztés okozta gyengeségét, e pillanatban legalábbis nyoma sincs az életveszélynek.

– Ennek örülök – válaszolta a kereskedelmi tanácsos, és bizalmasan fűzte a karját a doktoréba –; elkísérem ezen a néhány utcán a kastélyig; de az ég szerelmére, mondjon már valami közelebbit erről a históriáról, az ember képtelen tisztán látni, hogy is történt a dolog.

– Esküszöm önnek – válaszolta a doktor –, szörnyű homály fedi az egészet. Alig aludtam el, mikor Johann avval a hírrel ébreszt fel, hogy komoly veszélybe került beteghez hívnak. Magamra kapom a ruháimat, kirohanok, s az előcsarnokban ott áll egy lány sápadtan és dideregve, és oly halkán, hogy alig értem, azt suttogja, hogy a kötszereimet dugjam a táskámba. Már ez feltűnő volt; bevágom magam a kocsiba, a sápadt mamzelt Johann mellé ültem a bakra, hogy mutassa az utat, és így érünk a Lindenhofhoz. Itt kiszállók egy kis ház előtt, és kérdezem a mamzelt, ki legyen a beteg.

– Képzelem, mennyire meglepődött...

– Mennyire meglepődtem, mikor hallom, hogy signora Bianettiről van szó! Noha csupán a színházból ismertem, egyébként alig két-háromszor láttam, de ez a titokzatosság, ahogyan hozzá hívtak, a kötszer, amelyet magamhoz kellett vennem... bevallom önnek, igen kíváncsi voltam, hogy mi történhetett az énekesnővel. Néhány lépcsőfok egy szűk folyosóra vezetett. A lány előrement, pár pillanatig a sötétben hagyott várakozni, majd zokogva és még az előbbinél is sápadtabban jött elém. „Lépjen be, doktor úr – mondta –; ó, már késő lesz, nem fogja túlélni.” Beléptem, és szörnyű látvány tárult elém.

Az egészségügyi tanácsos elgondolkozva és komoran hallgatott, mintha a lelkében olyan kép tolult volna fel, melyet hasztalan próbált elhessegetni. – Na és mit látott? – kiáltott fel a kísérője türelmetlenül az elbeszélés megszakítása miatt. – Csak nem akar bizonytalanságban hagyni?

– Sok mindennel találkoztam az életben – folytatta a doktor összeszedve magát –, volt, amitől borzadtam, volt, amitől megrémültem, de ilyen szívfacsaró látványban még nem volt részem. Egy homályosan megvilágított szobában sápadt fiatal nő feküdt a diványon, előtte öreg szolgáló térdelt, aki szívére kendőt szorított. Közelebb léptem; szoborfehéren és mereven hanyatlott hátra a haldokló feje, leomló fekete haja, csukott szemének szemöldöke és szempillái ijesztő ellentétben álltak homloka, arca és szép nyaka világító sápadtságával. Fehér, gazdagon redőzött ruháját, mely bizonyára jelmezéhez tartozott, elöntötte a vér, véres volt a padló, és láthatóan a szívéből tört elő a vörös sugár... mindez egy pillanat alatt tárult elém: Bianetti volt, az énekeső.

– Ó, istenem, milyen megrázó – mondta a kereskedelmi tanácsos izgatottan, és egy nagy selyemkendőt húzott elő, hogy megtörölje a szemét. – Úgyanígy feküdt múlt vasárnap, nyolc napja az *Otello* című operában, amikor Desdemonát játszotta. Már akkor olyan kegyetlenül igaz és valóban iszonyatos volt a hatása, hogy az ember úgy vélhette, a mór valóban ledöfte őt; és most csakugyan ide jutott! Milyen megrázó!

– Nem megtöltöttem önnek minden túlzott izgalmat? – szakította félbe az orvos. – Mindenáron azt akarja, hogy újra rohamai legyenek?

– Igaza van – mondta Bolnau kereskedelmi tanácsos, és gyorsan zsebre dugta a kendőjét. – Igaza van; a szervezetemnek nem tesz jót az erős megrázkódtatás. Meséljen csak tovább, menet közben majd a hadügyminisztérium ablaktábláit fogom számolni, az segít efféle rohamok esetén.

– Számolja csak nyugodtan, s ha nem használ, hozzáveheti még a palota felső emeletét is. ...Az idős szolgáló levette a kendőt, és ámulva láttam meg egy késszúrásra valló sebet meglehetősen közel a szívhez. Nem volt rá idő, hogy kérdéseket tegyek fel, pedig

több is a nyelvemen volt, megvizsgáltam a sebet, és kötést helyeztem rá. A sebesült semmi életjelt nem adott a beavatkozás alatt; csak amikor a sebet szondáztam, rándult össze fájdalmasan. Pihenni hagytam, és őriztem az álmát.

– De a lányt meg az öreg szolgát nem kérdezte meg, hogy honnan származik a seb?

– Elmondom önnek, tanácsos, csak azért, mert régi barátom; mikor pillanatnyilag nem volt teendőm a beteggel, kereken kijelenttem nekik, hogy a továbbiakban nem nyúlok a hölgyhöz, ha mindent meg nem gyóznak.

– És mit mondtak? Beszéljen hát!

– Tizenegy óra után érkezett haza az énekesnő egy magas, jelmezes férfi kíséretében. ...Ennél a közlésnél kissé kétértelműen nézhettem a nőszemélyekre, mert újból sirni kezdtek, és a legszentebb esküvésekkel bizonygatták, hogy ne gondoljak rosszat az úrnőjükéről; az egész hosszú idő alatt, amióta a szolgálatában állnak, délután négy óra után egyetlen férfi sem lépte át a küszöbét; a kisebbik leányzó, aki nyilván regényeket is olvasott, kijelentette, hogy a signora maga a tisztaság angyala.

– Ezt én is állíthatom – mondta a kereskedelmi tanácsos, míg a palotához közeledőben felindultan kezdte számolgatni az ablakokat –; én is ezt mondom; Bianettiről nem lehet semmi rosszat mondani, kedves, jámbor gyermek, és mit tehet róla, hogy olyan szép, és az életét éneklésből kell fenntartania.

– Higgye el nekem – válaszolta Lange –, e téren az orvosnak csalhatatlan pszichológiai mércéje van. A szerencsétlen lány angyali tisztaságú vonásaira vetett egyetlen pillantás jobban meggyőzött engem erényéről, mint a szobalányainak esküvései. De hallgassa tovább: Az énekesnő az idegennel a szobába lépett, és távozásra szólította fel szolgáját. Ez, talán afölötti kíváncsiságában, hogy mit jelentsen ez az éjszakai látogatás, az ajtó közelében maradt; francia nyelven folytatott heves szóváltást hallott asszonya és egy mély, tompa férfihang között; a signora végül heves sírásban tört ki, a férfi szörnyen szitkozódott; hirtelen úrnője éles kiáltását hallotta, a félelemtől nem tudva fékezni magát, felszakítja az ajtót, e pillanatban az álarcos elrohan mellette, végig a folyosón s aztán le a lépcsőn. Néhány lépést tesz utána, s a lépcső tetején megállva rettenetes dörömbölést hall, a férfi lebukfencezhetett. Lentről olyan nyögés és nyöszörgő hang hallatszik, mintha egy haldoklótól jönne, de félelmében nem mer egy lépést sem továbbmenni. Visszamegy az ajtóhoz – az énekesnő vérben fekszik, és néhány pillanat múlva lecsukja a szemét. A lány tanácstalan, felébreszti az öreg szolgát, hogy úrnőjük mellett maradjon, és hozzám szalad, hátha még meg lehet menteni a signorát.

– És Bianetti még nem nyilatkozott semmit? Őt nem kérdezte meg?

– Azonnal a rendőrségre siettem, és felkeltettem a főkapitányt; még éjfélkor átkutattatta az összes fogadót, és az összes csapszéket és a város minden zugát; a városkapun abban az órában senki nem távozott, és attól kezdve mindenkit szigorúan ellenőriznek. A felső emeleten lakók csak akkor értesültek az egész dologról, amikor a rendőrség átkutatta a házat; megfoghatatlan, hogyan tudott a gyilkos meglépni, tekintve, hogy elestekor komolyan megsérülhetett, ugyanis a lépcső aljában sok vért találtak, és véleményem szerint nem lehetetlen, hogy az esés közben saját tőre sebezte meg. Annál is megfoghatatlanabb, hogyan került ki az utcára, mert a ház kapuja zárva volt. Bianetti maga tíz órakor tért magához, és a rendőrfőkapitánynak jegyzőkönyvbe mondta és a leghatározottabban állította, nem tudja, sőt nem is sejtí, hogy ki lehetett az álarcos. Minden orvost és sebészt köteleztek arra, hogy ha olyan pácienshez hívják őket, aki esésből vagy késtől származó sebtől szenved, jelentse, hátha ilyen módon a

gyilkos nyomára jöhetnek. Így festenek a dolgok. De az életemet teszem rá, hogy valami mélységes titok lappang itt, amelyet az énekesnő nem akar felfedni; mert Bianetti nem az a fajta hölgy, aki egy ismeretlen férfival kísérteti magát haza. Ezt engedi sejteni a szobalány is, aki a kihallgatásnál jelen volt. Mert mikor látta, hogy a signora nem akar tudni semmiről, nem tett jelentést a szóváltásról, amelyet ő hallott, rám azonban kérő pillantást vetett, hogy el ne áruljam őt. „Rettenetes história – mondta, mikor később a lépcsőig kísért –, de a világért sem árulnék el olyasmit, amit a signora nem akar nyilvánosságra hozni.” S még valamit bevallott nekem, ami talán az egész ügyre fényt deríthetne.

– Na és nem tudhatnám meg ezt a mozzanatot is? – kérdezte a kereskedelmi tanácsos. – Láthatja, hogy milyen izgatott vagyok; nyugtasson már meg, nyugtasson meg az isten szerelmére, mert különben könnyen rohamot kaphatok.

– Hallgasson ide, Bolnau, gondolkozzék, él még önön kívül más Bolnau is ebben a városban? Létezik még egy ilyen a világon, és hol, mondja, hol?

– Rajtam kívül senki a városban – válaszolta Bolnau –, amikor nyolc évvel ezelőtt ideköltöztem, örültem, hogy nem Schwarznak, Weissnek vagy Braunnak, Meiernek, Müllernek vagy Bauernek hívnak, mert az ilyesmi kellemetlen felcserélésekhez vezet. Kasselben egyetlen férfi tagja voltam a családomnak, és a földkerekségen más Bolnau nem létezik a fiamon kívül, aki egy szerencsétlen zenebolond, s akinek nyoma veszett, amióta áthajózott Amerikába. De miért érdeklődik a nevem után, doktor?

– Akkor ön nem lehet, kereskedelmi tanácsos, a fia pedig Amerikában van. De már negyed egy, Sophie hercegnő beteg, máris sokáig fecsegetem; ég önnel, au revoir!

– Egy lépést se – kiáltotta Bolnau, és keményen megragadta a doktor karját –, mondja meg előbb, mit mondott még a lány.

– Hát jó, de ne járjon el a szája, Bolnau! Az utolsó szava, mielőtt elájult volna, ez volt: *Bolnau*.

3

Bolnau kereskedelmi tanácsost még soha senki nem látta olyan állapotban, mint ahogy komoran és sötéten tovavánszorgott, miután Lange doktortól a palota előtt elvált. Máskülönből mindig vidáman és ruganyosan lépkedett, s miközben barátságos mosollyal köszöntötte a lányokat és asszonyokat, a férfiakkal jókat nevetett, és újdonságokkal traktálta őket, hatvanévesnek sem mondta volna az ember. Láthatóan minden oka meg is volt arra, hogy derűs és jókedvű legyen; csinos vagyont spekulált össze magának, és mikor elégnék találta, feleségével B.-be vonult vissza, hogy itt évszámra gondtalan vidámságban töltsé napjait. Egyetlen fia volt, neki is az öregúr pályáját kellett volna követnie és kereskedelmi ügyletekkel foglalkoznia, így szerette volna.

A fiú azonban csak a hangok birodalmában élt és lebegett, a zene volt mindene, az apa kereskedelmi ténykedése számára túl közönséges és alacsonyrendű volt. Az apa keményfejű volt, a fiú is, az apa könnyen felfortyant, a fiú is, az apa rögtön élére állította a dolgokat, a fiú is; nem csoda, hogy nem tudtak együtt élni. És amikor a fiú betöltötte a huszadik évét, az apa ötven lett, akkor úgy döntött, hogy nyugalomba vonul, és átadja a kereskedést a fiának. Hamarosan egyenesbe és nyugvópontra is került minden, amennyiben egy szép nyárárszakán néhány zongorakivonat társaságában eltűnt a fiú, meg is érkezett Angliába, és kedves közvetlenséggel azt írta, hogy Amerikába szándékozik menni. A kereskedelmi tanácsos szerencsés utat kívánt neki, és B.-be költözött.

A fiára vagy, ahogy ő mondta, a zenebolondra való emlékezés ugyan megkeserítette jó néhány óráját, mert felszólította, hogy többé ne kerüljön a szeme elé, s nem is volt várható, hogy amaz hivatlanul visszatérjen; hébe-hóba olybá tűnt neki, hogy mégis balgán cselekedett, amidőn a fiút a kereskedésbe akarta belevonni; de az idő, a társaság és saját veleszületett jókedélye nem engedte, hogy ezek a keserű gondolatok sokáig úrrá legyenek rajta; örömben és vidámságban élt, és ha valaki őt igazán derűsnek akarta látni, csak végig kellett mennie tizenegy és tizenkettő között a Széles utcán. Ha ott egy magas, szikár férfit látott, akinek igen modern öltözete, lornyettje és lovaglópálcája, élénk taglejtése már nem egészen illett szürke hajához, és látta, amint minden irányban köszönetet, ahogy pillanatonként megáll, hogy ezzel-azzal elfecsegen, s ahogy két karjával hadonászik, biztos lehetett benne, hogy Bolnau kereskedelmi tanácsos az illető.

Ma azonban minden másképp volt. Jóllehet az énekesnő meggyilkolásának históriája előzőleg már épp elég érzékenyen érintette, a doktor utolsó szava egyenesen megdermesztette. „Bolnau”, ezt mondta Bianetti utoljára, mielőtt öntudatát elvesztette. Az ő becsületes nevét ejtette ki ilyen tisztázatlan körülmények között! Térde reszketett, fel akarta mondani a szolgálatot, feje a mellére horgadt. Bolnau!, gondolta gondoktól sújtva, királyi kereskedelmi tanácsos! Ha most meghalna, mármint az énekesnő, ha a szolgáló kiadná a titkát, s a főkapitánnyal ismertetné a gyilkosság közelebbi körülményeit és a végzetes szót! Micsoda érveket kovácsolhatna egy ügyes jogász egyetlen szóból, különösen, ha a hiúsága tüzelné, hogy egy ilyen cause célébre-ben éleselméjűségét fitogtassa. Kétségbeesett arccal lornyettezte a fegyház távolból előtűnő oromzatát. Oda, oda, Bolnau, különös kegyből és a sokévi szolgálatára való tekintettel!

Mikor egy ismerőssel találkozott, s az odabólintott neki, arra gondolt, hogy hoppá, ez már hallott a dologról, és tudtára akarja adni jólétesültségét. Amikor egy másik köszönés nélkül ment el mellette, meg volt győződve arról, hogy azért nem akarja megismerni, nehogy egy gyilkossal való érintkezés foltot ejtsen a személyén. Maga is úgy gondolta, nem sok kell ahhoz, hogy gyilkossággal vádolható legyen, így nem csoda, hogy nagy ivben elkerülte a rendőrséget, mert hátha az ablakban áll a főkapitány, meglátja őt és felhívja: Kedves barátom, nem óhajt felsétálni hozzám, volna néhány szavam önhöz! Nem érez-e máris valami reszketést, nem torzulnak-e vonásai máris egy elítelt siralmas ábrázatává csupáncsak azért, mert azt lehetett gondolni, hogy ő az, akit az énekesnő az utolsó szavával megvádolt?

Aztán eszébe jutott, hogy szervezetének mennyire ártalmas az ilyen felindulás; aggodalmasan kereste az ablaktáblákat, hogy számlálásuktól megnyugodjék, ám a házak és utcák táncoltak körülötte, a harangtorony mintha gúnyosan meghajolt volna előtte. Őrült borzadály fogta el, vágtatott végig az utcákon, míg kimerülten le nem rogyott a házában, ahol is az első kérdése az volt, mihelyt egy kissé ismét magához tért, hogy nem kereste-e valami rendőrszolgá.

4

Amikor Lange egészségügyi tanácsos estefelé betegéhez érkezett, sokkal jobb állapotban találta, mint gondolta volna. Ágyához ült, és beszélgetni kezdett vele erről a szerencsétlen esetről. A lány a párnára támaszkodott, szép feje finoman formált kezén nyugodott. Arca még mindig igen sápadt volt, de kimerültsége is mintha valami sajátos bájt adott volna neki. Sötét szeme mit sem veszített abból a tűzből, abból a kife-

jezésből, amely a doktort már korábban a színpadról hatalmába kerítette, pedig az orvos meggondolt férfiú volt, és nem abban az életkorban, amelyben a képzelet a szépség segítségére siet. Be kellett vallania önmagának, hogy ilyen szép fejet, ilyen bájos arcot ritkán látott; a lány vonásai tökéletesen szabályosak voltak, s mégis, együttesük és összhangjuk olyan varázst árasztott, melynek okát a doktor sokáig nem tudta kitálatni; azonban az egészségügyi tanácsos pszichológusi tekintete előtt nem maradt rejtve: a lélek tisztasága, a természet nemessége volt az, ami ezeket a szűzes vonásokat a szépség bámulatos ragyogásával vonta be.

– Úgy látom, tanulmányozza a vonásaimat, doktor – szól mosolyogva az énekesnő.

– Olyan némán és elgondolkodva ül, rám mered, és mintha teljesen megfélekedzett volna arról, amit kérdeztem. Vagy talán túl rémes ez ahhoz, hogy hallhassam? Nem tudhatom, hogy mit beszél a város a balesetemről?

– Miért akarja hallani a balga vélekedéseket, amiket ráérő emberek találnak ki és adnak egymásnak tovább? Azon gondolkoztam éppen, hogy milyen tisztán tükröződik a lelke a vonásaiban, az ön bensőjében béke van, miért törődik hát az emberek itéletével?

– Ön mellébeszél – felelte a lány –, ki akar tért a válasz elől azzal, hogy szép dolgokat mond nekem. S engem ne érdekeljen az emberek véleménye? Melyik rendes leány veheti annyira semmibe azt a társaságot, melyben él, hogy mindegy legyen neki, mit beszélnek róla? Vagy talán azt gondolja – tette hozzá komolyabban –, nem fogok kérdezősködni, mert olyan réteghez tartozom, amely iránt nincsenek túl nagy bizalommal? Vallja be, meglehetősen könnyelműnek tart engem.

– Nem, igazán nem, mindig csak szépet hallottam önről, mademoiselle Bianetti, csendes, visszavonult életéről és arról, hogy milyen biztos tartással él a világban, noha olyan magányos és annyi ármánykodásnak van kitéve. De ugyan miért akarja tudni, hogy mit beszélnek az emberek? Hátha én mint orvos az ilyesfajta újságokat nem tartom éppen hasznosaknak?

– Kérem, doktor, kérem, ne kínozzon tovább – kiáltott fel a leány –, nézze, én azt olvasom a szemében, hogy nem szépen beszélnek rólam. Miért hagy bizonytalanságban, ami jobban veszélyezteti a nyugalmaomat, mint maga az igazság?

Ez utóbbi okot az egészségügyi tanácsos helyénvalónak találta; hiszen nem törhet-e be ide az ő távollétében egy fecsegő asszony, hogy még súlyosabb dolgokat meséljen neki, mint amiket ő mondhatna?

– Ismeri az itteni embereket – válaszolt a doktor –, bár B. meglehetősen nagy város, de, istenem, ilyenfajta újság esetében mutatkozik meg, hogy milyen kisvárosias. Való igaz, most ön a beszéd tárgya a városban, ezen nem csodálkozhat, és mert semmi biztosat nem tudnak, ezért, nos ezért mindenféle különös történeteket találnak ki. Például azt, hogy az az álarcos férfi, akit önnel az álarcosbálon beszélgetni láttak, minden kétséget kizáróan ugyanaz lehet, aki a tettet elkövette, és...

– No, mondja csak ki – kérlete az énekesnő izgatottan –, fejezze be!

– Egy régebbi szerelmesének kell lennie, aki önt... egy másik városban szerette, és féltékenységből akarta megölni.

– Ezt mondják rólam! Ó, én boldogtalan! – kiáltott fel fájdalmas megindultsággal a lány, és könnyek csillogtak szép szemében –, milyen kegyetlenek is az emberek egy ilyen szegény, szegény lányhoz, aki támasz és segítség nélkül áll! De mondjon el mindent, doktor, könyörgök önnek! Van még valami, amit nem mondott el. Mit mondanak az emberek, melyik városban történt volna, hogy...

– Signora, több erőt tételeztem fel önről – szólt Lange, aggódva betege felindultsága miatt. – Igazán bánom, hogy ennyit is mondtam, és soha nem tettem volna, ha nem félek attól, hogy mások hivatlanul megelőznek.

Az énekesnő gyorsan felszárította könnyeit. – Nyugodt leszek – mondta bánatosan mosolyogva –, olyan nyugodt leszek, mint egy gyermek, olyan vidám akarok lenni, minthogyha ezek az emberek, akik most kiátkoznak, ezer torokból kiabáltak volna bravót. Nos, meséljen tovább, kedves jó doktor!

– Hát az emberek butaságokat fecsegnek – folytatta emez mérgelődve. – Ezek szerint, mikor legutóbb az *Otello*-ban fellépett, az első emeleti páholyok egyikében egy idegen gróf ült; ez önt állítólag felismerte, emlékezve rá, hogy mintegy két évvel ezelőtt Párizsban egy rossz hírű házban látta. ...Ó, istenem, ön egyre sápadtabb...

– Semmiség, a lámpa fénye kicsit elhomályosult, tovább, tovább!

– Ez a mendemonda kezdetben csak szűk körön belül maradt, aztán egyre terjedt a széles publikumban, s hogy ez az eset hozzájött, a kettőt összekapcsolják, és a gyilkosához fűződő előző viszonyát áthelyezik abba a bizonyos párizsi házba.

A beteg kifejezési vonásain e beszéd alatt a legmélyebb sápadtságot a lángoló vörös váltotta fel. Felegyenesedett, hogy egyetlen szót se mulasszon el ebből a szörnyű híradásból, merev és égő tekintettel tapadt az orvos szájára, alig lélegzett, és a szíve mintha megállt volna. – Mindennek vége – kiáltotta égnek emelt fájdalommal pillantással, miközben szeméből könnyek törtek elő –, mindennek vége, mert ha ő ezt hallotta, túl sok volt a féltékenységének. Miért nem haltam meg tegnap, akkor jó apámat viszontláthattam volna, és az édesanyám vigasztalt volna e kegyetlen emberek rágalmazásaiért.

A doktor csodálkozott e rejtélyes szavakon, és éppen néhány vigasztaló, megnyugtató szót akart mondani, amikor az ajtó zajosan kivágódott, és egy magas, fiatal férfi nyomult be rajta. Arca feltűnően szép volt, de valami vad dac sötétítette el a vonásait, szeme forgott, haja kuszáltan hullott a homlokába. Összecsavart nagy kottalapot tartott a kezében, mellyel a levegőt szántotta és hadonászott, mignem levegőhöz jutott, hogy megszólalhasson. Láttára az énekesnő hangosan felkiáltott. A doktor először azt hitte, hogy a félelemtől, ám örömkialtás volt az, mert boldog mosoly ült a lány ajkára, és szeme könnyein keresztül is a férfit ragyogott. – Carlo! – kiáltotta –, Carlo! Végre eljöttél, hogy meglátogass!

– Nyomorult! – kiáltotta az ifjú ember, miközben a hosszú kottatekerccsel tartó karját méltóságteljesen a lány felé nyújtotta. – Hagyd abba a sziréndalodat, azért jöttem, hogy ítélkezem feletted!

– Ó, Carlo! – szakította félbe az énekesnő, s beszédhangja oly lágy és édes volt, mint a fuvoláé. – Hogy beszélhetsz így a te Giuseppáddal?

Az ifjú ember tragikus pátosszal akart válaszolni, de a doktor, aki ezt a fellépést túl megerőltetőnek találta a betegére nézve, közbevetette magát. – Igen tisztelt Carlo úr – mondta, miközben tubákkal kínálta –, legyen szíves meggondolni, hogy a made-moiselle olyan állapotban van, amelyben az ilyen jelenetek túlságosan megviselik gyenge idegeit!

Emez rábámult, és a kottatekerccsel felé fordult: – Ki vagy te, földigiliszta? – kiáltotta mély, harsogó hangon. – Ki vagy te, aki közém és haragom közé állsz?

– Lange egészségügyi tanácsos vagyok – felelte a doktor, s becsukta a szelencét –, és címeim között nem fordul elő a földigiliszta titulus. Úr és parancsoló vagyok, amíg

a signora beteg, és azt ajánlom önnek, pucoljon kifelé, vagy modulálja a Presto assai tempóját egy tisztességes Larghetto irányába!

– Ó, hagyja őt, doktor – kiáltott fel ijedten a beteg –, hagyja csak, ne ingerelje fel! Ő az én barátom, Carlo nem okoz bajt nekem, bármit mondtak is neki megint a rossz emberek rólam.

– Úgy! Még gúnyolódni mersz, egy villám felnyitotta titkod ajtaját, megvilágította az éjszakát, amelyben tévelyegtem. Tehát ezért nem tudhattam, hogy ki vagy, honnan jössz? Ezért zártad le csókjaiddal a számat, mikor az életed felől kérdeztelek? Én balga! Hagytam magam egy nő hangjától elbűvölni, és nem gondoltam rá, hogy csak csalás és ámitás az egész! Csak férfi énekében lakozik erő és igazság. Ciel! Hogy hagyhattam, hogy egy szajha trillái elkábítsanak!

– Ó, Carlo – suttogetta a beteg –, ha tudnád, hogy szavaid mennyire megsebzik a szívemet, és szörnyű gyanakvásod mélyebbre hatol, mint a gyilkos acélja!

– Ugye, galambocskám – kiáltott szörnyű nevetéssel a férfi –, szerelmeseidnek vakoknak kellett lenniük, hogy kedvedre játszhasz velük? A párizsi fickó bezzeg ügyes legény lehet, hogy végül is csak rátalált a jámbor galambocskára!

– De ez már több a soknál, uram – kiáltotta a doktor, és kabátjánál fogva megragadta az őrzöngőt –, azonnal elhagyja a szobát, különben hívom a házbelieket, hogy kitegyék a szűrét!

– Megyek már, földigiliszta, megyek – kiabálta a másik, és olyat lökött az egészségügyi tanácsoson, hogy az kényelmesen egy fotelba huppant –; igen, megyek, Giuseppa, hogy soha vissza se térjek. Éljen boldogan, vagy inkább halj meg, te szerencsétlen, rejtsd a föld alá szégyenedet! Rejtsd el odaát a lelkedet, oda, ahol soha nem találkozom veled; megátkoznám az üdvösséget, hogyha veled kellene megosztanom, minthogy szégyenteljesen becsaptad szívemet és szerelmemet. – Ezt kiáltozta, miközben egy darabig még hadonászott a kottalappal, majd vadul forgó szemét előntötték a könnyek, amint utolsó pillantást vetett a szeretett nőre, és csukladozva kirohant a szobából.

– Utána, tartsa fel – kiáltotta az énekesnő –, hozza vissza, az üdvösségemről van szó!

– Dehogyan, nagyra becsült kisasszony – tiltakozott Lange doktor, miközben felkászálódott a karosszékéből –; ezt a jelenetet nem szabad folytatni. Valami nyugtatót irok fel önnek, amelyből óránként két evőkanállal kell bevennie.

A boldogtalan leány visszasüllyedt párnái közé, erői elhagyták, és újból elvesztette az eszméletét.

A doktor a szolgát szólította, és annak segítségével igyekezett a beteget ismét életre kelteni, de nem tudta megállni, hogy mialatt a gyógyszerrel töltögette, alaposan le ne teremse a lányt. – Nem megparancsoltam, hogy senkit a világon be ne ereszen, s erre bejut ide ez az örült, aki a maga jó kisasszonyát másodszor is majdnem megölte!

– Természetesen senki mást nem engedtem volna be – mondta sírva a komorna –; de őt nem utasíthattam el; a kisasszony ma már háromszor küldött a házához könyörögni, hogy csupán egy pillanatra jöjjön ide; sőt még azt is meg kellett mondanom, hogy úrnóm meghal, de előtte még egyszer látni szeretné!

– Úgy? És ki ez a...

A beteg kinyitotta a szemét. Hol a doktorra, hol a szolgálóra nézett, tekintete kutatva bolyongott a szobában. – Elment, örökre eltűnt – suttogetta –; ó, kedves doktor, menjen Bolnauhoz!

– De az istenért, mit akar hát az én szerencsétlen kereskedelmi tanácsos barátomtól, éppen eléggé megrázta az ön esete, úgy, hogy ágnak esett; miben lehetne hát az ön segítségére?

– Ó, megbotlott a nyelvem – mondta az énekesnő –, az idegen karmesterhez menjen, Boloninak hívják, és a Hotel de Portugalban lakik.

– Emlékszem, hallottam róla – szólt a doktor –, de mi dolgom volna vele?

– Mondja meg neki, hogy mindent el akarok neki mondani, csak jöjjön ide még egyszer... de nem, én magam nem tudom neki elmondani; doktor, ha ön... igen, én megbízom önben, most mindent elmondok, és akkor ön elismétli a szerencsétlen embernek, ugye?

– Rendelkezésére állok; amit csak az ön nyugalma érdekében megtehetek, örömmel megteszem.

– Hát akkor jöjjön ide holnap korán, mert ma nem tudok már annyit beszélni. Adieu, egészségügyi tanácsos úr; de még valamit; Babette, add oda a doktor úrnak a zsebkendőjét!

A szolgáló kinyitott egy szekrényt, és egy sárga selyemkendőt nyújtott át a doktor-nak, melyből erős, de kellemes illat áradt szét a szobában.

– A kendő nem az enyém – mondta emez. – Tévedés lesz, én csak vászon zsebkendőt használok.

– Lehetetlen! – mondta a szolgáló –; ma éjszaka a padlón találtuk, nem a házbelieké, más pedig nem járt itt önön kívül.

A doktor tekintete találkozott az énekesnőével, mely várakozásteljesen nyugodott rajta. – Nem ejthette el ezt a kendőt valaki más? – kérdezte a doktor, határozott pillantást vetve a betegre.

– Mutassa csak – kérte amaz aggodalmasan –, erre még nem gondoltam. – Megvizsgálta a kendőt, és a sarkában egy összefonódott betűkből álló monogramot talált; erre elsápadt, és remegni kezdett.

– Úgy látom, ismeri a kendőt és gazdáját is, aki elveszítette – folytatta tovább Lange a kérdezősködést –; valamire csak rávezet; nem vihetném magammal? Felhasználhatnám?

Giuseppa láthatóan küzdött önmagával; hol odanyújtotta a kendőt, hol meg aggodalmasan és görcsösen visszahúzta. – Legyen – szólt végül –, jöjjön a szörnyeteg még egyszer, és találja el jobban e sebzett szívet, vállalom; vegye magához, doktor. Holnap felvilágosítást adok önnek a kendőről.

5

Elképzelhető, hogy mily kizárólagos mértékben foglalkoztatták Lange egészségügyi tanácsos lelkét ezek az események. Kiterjedt praxisa olyannyira terhére lett, mint amilyen örömet eddig szerzett neki, mert az előzőleg elvégzendő beteglátogatások ugyan bizony nem gátolták-e meg abban, hogy az énekesnőt másnap reggel mielőbb felkeresse, és tőle mindazokat az értesítéseket és felvilágosításokat megszerezze, melyeket szíve olyan türelmetlenül remélt. Egyvalamire jó volt ez a harminc-negyven házban teendő látogatás, ugyanis, amint máskor is mondogatni szokta, elcsíphetett valamit abból, amit az emberek Bianettiről beszélnek, sőt esetleg különös szerelmeséről, Boloni karmesterről is megtudhat egyet-mást.

Az énekesnőről vállvonogatva beszéltek. Annál barátságatlanabban ítelték meg, minél mérgesebbek voltak amiatt, hogy ilyen sokáig semmi hivatalos és biztos hírt nem

kaptak a történekről. Irigyei – és melyik kiváló énekesőnek nincs belőlük elég, aki még hozzá szép és tizenhét éves? –, irigyei minden rosszat kívántak neki, és kárörvendő megjegyzésekkel illették; a mérsékeltek ezt mondták: „Így van ez az ilyen népességgel; egy német lánnyal ilyesmi nem történhetett volna meg.” Barátai sajnálkoztak felette, és hírnevéért majdhogynem még jobban aggódtak, mint az egészségeért. Szegény leány!, gondolta Lange, és elhatározta, hogy még buzgóbban lesz szolgálatára.

A karmesterről nemigen tudtak se rosszat, se jót. Mintegy háromnegyed évvel előlt érkezett B.-be, a Hotel de Portugalban bérelt magának egy kis padlásszobát, és nagyon visszavonultan és mértékletesen élt. Úgy tudták, hogy énekórak adásából és zeneszerzésből tartotta fenn magát. Egyébként általában bogarasnak és kevélynek minősítették; ám azok, akik közelebből ismerték, nagyon érdekes embernek találták, s nem egy zenebarát rendelt terítéket a Hotel de Portugal vacsoraasztalánál csak azért, hogy a zenéről szóló nagyszerű előadásait élvezhesse. Ám abban ezek is egyetértettek, hogy Bolonival valami nincs egészen rendben, mert elhanyagolja, sőt megveti a női éneket, míg a férfihangokról, különösen a férfikarokról elragadtatással beszél. Egyébként nem voltak közelebbi ismerősei, sem barátja; Bianetti énekművésznővel való kapcsolatáról láthatóan senki sem tudott.

Bolnau kereskedelmi tanácsost még mindig rossz állapotban találta az ágyban; nagyon letörtnek látszott, és bizonytalan, rekedtes hangon mindenféle badarságot beszélt olyan dolgokról, melyek máskülönben kívül estek az érdeklődési körén. Egy híres jogi esetekből álló gyűjtemény volt a keze ügyében, melyet buzgón tanulmányozott; a kereskedelmi tanácsosné megállapította, hogy egész éjszaka olvasta, és időnként rettetesen nyöszörgött és jajgatott. Olvasmányai különösen az ártatlanul elítéltek eseteit érintették, és kijelentette az egészségügyi tanácsosnak, hogy az emberbarát számára tulajdonképpen nagy vigaszt jelent a német jogszolgálat lassúsága; ugyanis várható, hogy ha egy per tíz-tizenöt évig eltart, az ártatlanság mégiscsak könnyebben kiderül, mint ha valakit ma elfognak, és holnap már fel is akasztanak.

Bianetti művésznő, aki számára a doktor végre szintén szakított egy órácskát, komor volt és levert, mintha nem volna több reménye itt e földön. Szeme zavaros volt, sokat sírhatott, ám sebe várakozáson felül gyógyult, de javuló testi közérzetével mintha eltűnt volna lelkének nyugalma és egészsége. – Sokat gondolkoztam – mondta –, és megállapítottam, hogy ön, kedves doktor, különös módon belebonyolódott a sorsomba. Nem ismertem eddig, s bevallom, nemigen tudtam, hogy B.-ben egy Lange nevű egészségügyi tanácsos él. És hogy egy csapásra ilyen szerencsétlen lettem, most küld nekem Isten egy ilyen részvevő atyai jó barátot.

– Mademoiselle Bianetti – válaszolta Lange –, néha egy-egy betegágnál az orvosnak több tennivalója is van, mint hogy a pulzust mérje a bal csuklón, vagy sebet varrjon össze, és gyógyszerkeveréket írjon fel. Higgye el, ha az ember így egyedül ül egy beteg ágya mellett, amikor a nyugtalan lélek belső dobogását hallja, amikor mások elől rejtve maradt sebeket akar összevarrni, akkor csodálatos módon barát lesz az orvusból, s a test és a lélek közötti titokzatos összefüggés ebben a viszonylatban is feltűnően működésbe lép.

– Ez így van – szolt Giuseppa, miközben bizalommal ragadta meg a doktor kezét –, így van, s az én lelkem is orvosra talált. Lehet, hogy sokat kell még értem tennie. Az is lehet, hogy önnek kell a bíróság előlt a nevemben megjelennie. Ha ön egy szegény lánynak, akinek semmi támasza sincs, ezt a nagy áldozatot meg tudja hozni, akkor felfedem magam ön előtt.

- Mindent megteszek – szólta a kedves öregember, s megszorította a lány kezét.
- Gondolja meg jól, a világ kikezdte jó híremet, vádol, ítélkezik és elátkoz. Ha majd az emberek az ön személyén is gúnyolódni kezdenek, amiért a hírhedt énekesnő, a rossz hírű olasz lány pártját fogja, vagyis engem felkarol, el tudja viselni?
- Igen, igen – kiáltotta komolyan és hevesen a doktor. – Beszéljen hát!

6

– Apám – kezdte az énekesnő – Antonio Bianetti volt, híres hegedűművész, akire fiatal éveiből ön is emlékezhet, minthogy hírneve az udvaroknál és a nagyobb városokban tartott koncertjei nyomán mindenfelé elterjedt. Csak egész kora gyermekkoromból emlékszem rá, ahogy nekem a skálákat előhegedülte, amelyeket már hároméves koromban pontosan utánaénekeltem. Anyám a maga idejében kiváló énekesnő volt, és apám hangversenyein néhány áriát és canzonettát szokott előadni. Négyéves voltam, amikor apám utazás közben meghalt, és minket nagy szegénységben hagyott itt. Anyámnak el kellett határoznia, hogy éneklésből tartja fenn életünket. Egy év múlva férjhez ment egy muzsikushoz, aki kezdetben hízelgett neki, de hamarosan megmutatkozott, hogy csak azért vette feleségül, hogy a hangját kihasználja. Zeneigazgató lett egy elzászi kisvárosban, ekkor kezdődtek csak igazán a szenvedéseink.

Anyámnak még három gyermeke lett, és annyira elvesztette a hangját, hogy alig jött ki többé hang a torkán. Ezzel mostohaapám legfőbb pénzforrása kiapadt, mert koncertjei fényét és gyakoriságát csak anyám szereplésének köszönhette. Ettől kezdve rettenetesen gyötörte anyámat, nekem pedig egyáltalán nem akart enni adni, míg végül olyasmit eszelt ki, amivel hasznossá tudott tenni engem. Egész napon át kínozott, hegedűjével a legnehezebb Mozart-, Gluck-, Rossini- és Spontini-műveket verte belém, melyeket azután vasárnap esténként nagy tapsok kíséretében elénekeltem; a kis Seppi, mert így csúfította el a Giuseppát, egyike lett ama boldogtalan csodagyerekeknek, akiknek a természet a legszebb tehetséget a legnagyobb szerencsétlenségükre adta; a szörnyeteg egész nap énekeltetett, ütlegelt, napokon keresztül nem adott ennem, ha valamit nem egészen pontosan intonáltam; de anyám nem tudta már sokáig nézni szenvedéseimet, élete mintha csendes könnyeivel együtt elfolyt volna, egy tavaszi reggelen holtan találtuk őt. Minek részletezzem önnek a kinszenvedésekkel teli éveket, amelyek ezután következtek? Tizenegy éves voltam, és nekem kellett a háztartást vezetnem, kis testvéreimet nevelnem és közben énekelni, készülni a koncertekre! Ó, a pokol kinyjai voltak!

Ez időben gyakran járt nálunk egy úr, aki apámnak minden alkalommal egy zacskó ötfrankost hozott. Nem tudok borzadály nélkül rágondolni. Magas, sovány, középkorú férfi volt; kicsi pislogó szemének kellemetlen, szúrós pillantása minden más valaha látott embertől megkülönböztette. Úgy tetszett, hogy engem különösen megszeretett. Valahányszor hozzánk jött, dicsérte alakomat, modoromat, arcomat, énekemet. Térdére ültetett, noha valami akaratlan viszolygás taszított tőle; kiáltozásom ellenére megcsókolt, és elégedetten mondta: „Még két-három év, és kész leszel, Seppi!” Mostohaapámmal együtt vad nevetésben törtek ki erre a jóslatra. Tizenötödik születésnapomon mostohaapám így szól hozzám: „Hallgass ide, Seppi, nincs semmid, te magad semmi sem vagy, én nem adok neked semmit, én nem akarok tőled semmit,

éppen elég nekem a másik három kölyök; ezután Christel (az egyik testvérem) lesz helyetted a csodagyerek. Amit tudsz, az a kis énektudásod, tőlem van, ezzel majd elboldogulsz. Egyébként a párizsi bácsi kegyelemből befogad a házába.” – „A párizsi bácsi? – kiáltottam fel csodálkozva, mert eddig ilyenről nem hallottam. – Igen, a párizsi bácsi – válaszolta –, bármelyik nap megérkezhet.”

Gondolhatja, mennyire örültem; ennek most három éve, de az óra emléke még mindig olyan élénken él bennem, mintha tegnap történt volna. Micsoda szerencse elkerülni az apám házából, micsoda szerencse találkozni a bácsikámmal, aki megkönyörül rajtam, micsoda szerencse Párizsba menni, ahol képzeletem szerint a divat és a boldogság lakik – megrészegített ez a sok szerencse; ahányszor csak egy kocsi hangját hallottam, mentem az ablakhoz, hogy nem a bácsi érkezett-e, hogy birodalmába magával vigyen. Végre egy este kocsi állt meg a házunk előtt. „Ez a bácsi”, kiáltotta apám, repültem elébe, kitártam karomat a megmentőm felé... borzalmas csalódás! Az öt-frankosokat hozó férfi volt.

Szinte eszméletlen voltam azokban a pillanatokban, de soha nem felejttem azt az ördögi örömet, amely szürke szeméből lövellt, mikor engem felnőtt lányként megpillantott; még mindig fülemben cseng rekedtes hangja: „Szemrevaló teremtés lettél, galambocskám, most bevezetlek a nagyvilágba.” Egyik kezével megragadott, másikkal egy pénzeszacskót dobott az asztalra; a zacskó felnyílt, csillogó arany- és ezüsteső hullott a padlóra; három kistestvérem és apám ujjongott, ide-oda csúszkáltak a padlón, és szedegették fel a pénzdarabokat – az én vételáramat.

Már másnap indultunk Párizsba. A szikár férfi (nem tudtam bácsikámnak nevezni) szüntelenül arról prédikált, hogy milyen ragyogó szerepet fogok játszani a szalonjában. Nem tudtam örülni, egyfajta félelem, megmagyarázhatatlan aggodalom lépett örömöm és boldogságom helyébe. A kocsi egy kivilágított nagy ház előtt állt meg; Párizsban voltunk. Tíz-tizenkét bájosnál bájosabb lányka szökdécselt elénk a széles lépcsőn. Megöleltek, megcsókoltak, és Giuseppa testvérüknek neveztek; mire megkérdeztem a szikár férfit: „Ezek mind az ön gyermekei, uram?” – „Oui – mes bonnes enfants”, kiáltotta nevetve, s a lánykák a nagyszámú személyzettel együtt harsogó, durva nevetéssel csatlakoztak hozzá.

A szép ruhák és a pompás szobák elszórakoztattak. Következő este pazarul felöltöztettek; a szalonba vezettek. A tizenkét lány diszes cicomában a játékasztaloknál, a kereveteken és a zongoránál üldögélt. Vidáman szórakoztak fiatal és idősebb urak társaságában. Amikor beléptem, abbahagyták a mulatságot, felém fordultak, és végigmustráltak. A ház ura a zongorához vezetett, énekelnem kellett; általános tetszést arattam. Bevontak a beszélgetésbe, képzetlen, félig olasz kifejezéseim naivitásomról árulkodtak; csodálkoztak rajtam, s még ma is elpirulok, hogy ezt milyen szavakkal adták tudtomra. Így ment ez napokon keresztül, remekül és vidáman. Zavartalanul éltem, elégedett is lehettem volna, ha nem lettek volna nagyon is rossz érzéseim, majdhogynem félelmeim ebben a házban, ebben a társaságban; naiv ártatlanságomban azt hittem, hogy ilyen a nagyvilág, és alkalmazkodni kell a szokásaihoz. Egyvalami azonban feltűnt nekem: amikor egyik este véletlenül elhaladtam a lépcsőfeljáró mellett, észrevettem, hogy a minket látogató urak a portásnak pénzt adnak, minék fejében kék és piros kártyákat kapnak, s ezeket a szalon ajtajában egy inasnak újból leadják. Egy mellettem elhaladó ifjú piperkőc gyengéd pillantással felém mutatott egy ilyen piros kártyát; még ma sem tudom, miért pirultam el ettől. De hallgassa csak tovább, hogy hamarosan mi történt.

Nézze, kedves doktor, ezt a kis jelentéktelen papírt. Ennek köszönhetem a megmenekülésemet. Egyik reggel a zsemlém alatt találtam az étkezésnél, nem tudom, milyen jóságos kéztől származott, de jutalmazza meg az ég azt a szívet, aki megszánt engem. Ez áll a cédulán:

„Mademoiselle!

A ház, amelyben lakik, nyilvánosház; a hölgyek, akiket maga körül lát, valamenynyien örömlányok; csalódtunk netán Giuseppában? Az öröm rövid ragyogását hosszú, keserves megbánás árán akarná megvásárolni?”

Iszonyú fény sugar volt ez, majdnem belevakultam, mert szinte egy szempillantás alatt széttépte ártatlan gyermeki lelkületemet és egy gondtalan, boldog élet álmát. Mit lehetett tennem? Még soha életemben nem kellett döntenem. A férfi, a ház gazdája szememben félelmetes varázsló volt, aki olvasni tud a gondolataimban, s akinek már most tudnia kell, hogy miről értesültem. Ennek ellenére inkább meghaltam volna, mintsem még egy pillanattal is tovább itt maradjak. – Házunkkal éppen szemközt olykor olaszul hallottam beszélni egy lányt; nem ismertem őt – de hát ismertem-e valakit ebben a roppant nagy városban? Ezek a hazai hangok bizalmat ébresztettek bennem; hozzá akartam menekülni, térdre borulva előtte könyörögni, hogy mentsen meg.

Reggel hét óra volt; vidéki szokásomhoz hű maradtam, mindig korán keltem, és azonnal reggeliztem, ez mentett meg. Ebben az órában még mindenki aludt, sőt a személyzet nagy része is. Csak a portástól kellett tartanom. De vajon gondolhatott-e arra, hogy valaki a gyönyörűségnek e templomából szökni akarna? Vállaltam a kockázatot, magamra dobtam jelentéktelen kis fekete kabátomat, lesiettem a lépcsőn; a térdem remegett, mikor a portás fülkéje mellett elmentem, nem vett észre; három lépés, és én szabad voltam.

Jobbra, az utca túloldalán lakott az olasz lány. Átszaladtam a széles utcán, kopogtam a kapun, egy szolgáló nyitotta ki. A fekete fürtös fejű signora után kérdezősködtem, aki olaszul beszél. A szolgáló nevetett, és azt mondta, hogy valószínűleg a kis Seraphina ökegyelmességére gondolok; „arra, arra – válaszoltam –, vezessen hozzá gyorsan”. Először gondolkozni látszott, mert még korán reggel volt, ám aztán engedett a rábeszélésnek. A második emeleten bevezetett egy szobába, azt mondta, várják, s egy komornának szól, hogy jelentsen be engem a kegyelmes kisasszonynak. Azt hittem, a bájos olasz lány az én osztályomból való; szégyenkeztem, hogy egy nálam magasabb rangú előtt kell lelepleznem magam, de nem maradt időm a további töprengésre; a komorna megjelent, hogy úrnője ágyához vezessen. Igen, ő volt az, ő volt a szép ifjú hölgy, akit olaszul hallottam beszélni. Leborultam előtte, és védelméért könyörögtem; el kellett mesélnem az egész történetemet. Szemmel láthatóan megrendült, és ígéretet tett, hogy megment. Hívatta a szolgát, aki az előbb felvezetett, és teljes titoktartást parancsolt rá, majd egy kis kamrát jelölt ki számomra, melynek ablaka az udvarra nézett, munkát és ennivalót adott, és így éltem napokon át a megmenekülésem feletti örömben és a jövőtől való aggodalomban.

Egy kis német hercegi udvar követének háza volt ez, ahova befogadtak. A kegyelmes kisasszony a követ unokahúga volt, született olasz nő, aki nála nevelkedett Párizsban. Jóságos, szeretetre méltó teremtés volt, kinek jótéteményeit soha el nem felejttem. Mindennap bejött hozzám, és vigasztalt, s egyszer azt mondta, hogy a követ az alkalmazottain keresztül érdeklődött a gazember házánál. Tanácstalan zavarban vannak odaát, de ezt igyekeznek titkolni. Az ottani szolgák titokban megsúgták, hogy egy mamzel egy második emeleti ablakból a Szajna kanálisába vetette magát. Különös

egybeesés! A szobám sarokszoza volt, melynek egyik oldala az utca felé nézett, a másik meredeken emelkedett a kanális fölött. Emlékeztem, hogy azon a bizonyos reggelen emez oldal egyik ablakát kinyitottam, mely valószínűleg nyitva maradt, s így próbálták eltűnésemet magyarázni. Signora Seraphinának ezekben a napokban vissza kellett térnie Itáliába, s olyan jóságos volt, hogy magával vitt. Sőt még többet is tett értem; rávette szüleit Piacenzában, hogy engem mint gyermeküket befogadjanak; zenei tehetségemet kiképezte, neki köszönhetem szabadságomat, életemet, művészetemet, ó, még talán többet is, mint amiről tudok. Piacenzában ismerkedtem meg Boloni karmesterrel, aki egyébként nem olasz; ő, azt hiszem, szeretett engem, de ezt soha nem mondta. Nem sokkal ezután fogadtam el az itteni színház meghívását. Itt megbecsültek, mindig jóakaratók voltak irányomban, életem és hírnevem feddhetetlen volt; ő, e hosszú idő alatt soha nem fogadtam férfit, kivéve – s ezt a szép kapcsolatot pirulás nélkül bevallhatom –, kivéve Bolonit, aki hamarosan utánam utazott. Most hallotta az életemet; mondja meg nekem, tettem-e valamit, amivel ilyen keserves büntetést érdemeltem. Olyan szörnyű a bűnöm?

7

Amikor az énekesnő befejezte elbeszélését, az egészségügyi tanácsos megragadta a kezét. – Szeretnék abban a szerencsében részesülni – mondta –, hogy csatlakozhassam ahhoz a néhány jó emberhez, akikkel az élete folyamán találkozott. Bár erőm kevés ahhoz, hogy annyit tehessek önért, mint a derék kis eccellenza, de azon leszek, hogy segítsen szomorú sorsát rendbe hozni; megkísérlem barátját, ezt a szélvész úrfit kikengesztelni. De mondja csak, milyen nemzetiségű tulajdonképpen Boloni úr?

– Túl sokat kérdez tőlem – felelte a másik kitérően –, csak azt tudom, hogy német születésű, s ha nem tévedek, családi körülmények miatt hagyta el hazáját évekkal ezelőtt. Angliában és Itáliában élt, és úgy háromnegyed éve jöhetett ide.

– Csakugyan? De miért nem mondta el neki már korábban mindazt, amit nekem elmesélt?

Giuseppa a kérdésnél elpirult; szemét lesütve válaszolt: – Ön az orvosom, atyai barátom, ha önhöz szólok, olyan, mintha gyermekként az apámhoz szólnék. ...Am beszélnék-e ilyen dolgokról egy fiatalembernek? Azonkívül ismerem szörnyű féltékenységét, könnyen ingerelhető gyanakvását, soha nem lettem volna képes elmondani neki, hogy milyen csapdából menekültem meg.

– Tisztelem és csodálom az érzéseit; ön jó gyermek; higgyc el nekem, jólesik egy öregembernek ilyen finom, régi időköt idéző érzésekkel találkozni; mert manapság az a jó modor, ha ilyesmiken átsiklanak az emberek. De még nem mesélt el mindent; az álarcosbál estéjét, azt a szörnyű éjszakát?...

– Igaz, folytatnom kell. Valahányszor titokban megmenekülésem gondolkoztam, áldottam a gondviselést, hogy abban a házban úgy hitték, megöltem magam, mert nagyon is biztos voltam benne, hogy a szörnyeteg, ha a leghalványabb sejtelve is lenne arról, hogy életben maradtam, megjelenne, hogy áldozatát magával vigye vagy elpusztítsa, hiszen jó sok ötfrankost adott értem. Ezért utasítottam vissza néhány előnyös színházi ajánlatot, míg Piacenzában voltam, mert féltem a nyilvános fellépéstől. Am amikor már mintegy másfél éve ott éltem, egy reggel Seraphina egy párizsi újságot hozott, amely de Planto lovag halálhírét adta tudtul.

– De Planto lovag – szakította félbe az orvos –, így hívták azt az embert, aki önt a mostohaapja házából elvitte?

– Így hívták. Örömben úsztam, utolsó félelmem is eltűnt, és már semmi sem állt útjába annak, hogy jótevőimnek többé ne legyen terhére. Már néhány héttel később B.-be érkeztem. Tegnapelőtt este elmentem az álarcosbálba, és be kell vallanom önnek, hogy igazán jó kedvem volt. Boloninak nem volt szabad tudnia, hogy milyen kosztümben jelenek meg, évodni akartam vele, azután meglepni. S egyszer csak, amint egyedül átmegyek a termen, egy hang suttog a fülemben: „Seppi! mit csinál a bácsikád?” Úgy éreztem, mintha letaglóztak volna; ezt a nevet soha nem hallottam azóta, hogy a rémséges alak kezéből kimenekültem. A bácsikám! Soha nem volt nekem bácsikám, és csak *egyetlen* valaki létezett, aki a világ előtt annak adta ki magát, de Planto lovag. Alig tudtam magam annyira összeszedni, hogy válaszoljak: „Tévedsz, álarcos!” Tovább akartam sietni, hogy a kavargásban elrejtőzzem, de az álarcos a karját karomba fűzte, és erősen fogva tartott. „Seppi! – szólt az ismeretlen –, azt ajánlom, haladj nyugodtan az oldalamon, különben elmesélem az embereknek, milyen társaságban forogtál azelőtt.” Megsemmisültem, lelkemet éjszaka borította el, csupán egy gondolat élt bennem; a szégyentől való félelem. Mit tehettem én szegény, gyámoltalan lány, ha ez az ember, bárki legyen is, ilyen dolgokat állít rólam? A világ neki hinne, és Carlo! ó, Carlo nem az utolsó lenne, aki elítélné. Akaratlanul követtem az oldalamon haladó férfit. A legszörnyűbb dolgokat suttogta a fülemben; bácsikámat, ahogyan a lovagot nevezte, szerencsétlenné tettem, apámat és családomat a romlásba taszítottam. Nem bírtam tovább, kiszabadítottam magam, és a kocsimért kiáltottam. Amikor azonban a lépcsőn körülnéztem, láttam, hogy a rettenetes alak a nyomomban van. „Hazamegyek veled, Seppi – mondta szörnyűséges nevetéssel –, még van néhány szavam hozzád.” Elvesztettem az öntudatomat, úgy éreztem, elájulok, a kocsiban tértem magamhoz, s az álarcos mellettem ült. Kiszálltam, és felmentem a szobámba, ő követett, és nyomban újból beszélni kezdett; attól való halálos félelmemben, hogy lelepleződöm, kiküldtem Babette-et.

„Mit akarsz itt, nyomorult? – kiáltottam afölötti haragomban, hogy így megsértenek. – Mi rosszat tudsz rólam mondani? Akaratom ellenére kerültem abba a házba; s elhagytam, amikor láttam, mi vár ott rám.”

„Seppi, ne teketóriázz; csak két lehetőség van a megmenekülésre. Vagy kifizetsz most tízezer frankot, akár ékszerben, akár aranyban, vagy jössz velem Párizsba; máskülönben holnap az egész város mindent tudni fog rólad, többet, mint szeretnéd.” Magamon kívül voltam. „Ki jogosít föl arra, hogy ilyen követeléssel lépj fel? – kiáltottam. – Rajta, mondj el a városban, amit csak akarsz, de ebben a pillanatban hagyd el a házat! Hívom a szomszédokat.”

Néhány lépést tettem az ablak felé, ő utánam ugrott, és megragadta a karomat. „Hogy ki jogosít fel? – kérdezte. – Az apád, galambocskám, az apád.” Ördögi nevetésre fakadt, a gyertya fénye egy szürke, szúrós szempárra esett, melyet nagyon is jól ismertem. Ebben a pillanatban lett világossá, ki az, aki előttem áll; ráeszméltem, hogy halála csak szemfényvesztés volt, amit valamiféle cél érdekében eszelt ki; a kétségbeesés természetfeletti erőt adott, kiszabadítottam magam, le akartam tépni az álarcát. „Ismerem önt, de Planto lovag! – kiáltottam –, de önnek a bíróság előtt kell számat adnia rólam.” – „Ott még nem tartunk, galambocskám”, mondta, és abban a pillanatban törének vasát éreztem a mellemben, azt hittem, meghalok.

A doktor megborzongott; világos nappal volt, és mégis iszonyat fogta el, mint mikor sötétben kisértetekről beszélnek. Úgy rémlett neki, hogy hallja ennek az ördögnek rekedt nevetését, és az ágy függőnye mögött mintha a szörnyeteg szürke, szúrós sze-

mét látta volna csillogni. – Tehát úgy hiszi – szólt kiszáradva –, hogy a lovag nem halt meg, és ugyanaz a személy, mint aki önt meg akarta ölni?

– A hangja, szeme meggyőzött róla; a tegnapi kendő pedig, amit önnek adtam, teljes bizonyosságot adott. Nevének kezdőbetűi voltak ráhímezve.

– Ad-e nekem felhatalmazást, hogy az érdekében eljárhassak? Szabad mindazt, amit nekem elmondott, még a bíróság előtt is ismertetnem?

– Nincs más választásom, mindent! De ugye, doktor, elmegy Bolonihoz, és elmondja neki, amit önnek elmeséltem? Hinni fog önnek, hiszen Seraphinát is ismerte.

– És azt nem tudhatnám meg – folytatta az egészségügyi tanácsos –, hogy hívták azt a követet, akinek a házában elrejtőzött?

– Miért ne? A neve Martinow báró.

– Hogyan? – kiáltott fel Lange lelkesedve –, Martinow báró? Nem az X. hercegség szolgálatában áll?

– De igen, ismeri őt? Az X. hercegség követe volt Párizsban, utána pedig Péterváron.

– Ó, akkor nagyon jó – mondta az egészségügyi tanácsos, és vidáman dörzsölgette a kezét. – Ismerem őt, tegnap óta itt van; hívatott engem; a Hotel de Portugalban lakik.

Könnyesepp csillogott az énekesnő szemében, jámbor elérékenyülés töltötte el a szívét. – Hát így kellett egy férfinak – mondta –, akit én sok száz mérföld távolságnyira hittem, idejönnie, hogy elbeszélésemnek igaz voltát megerősítse! Menjen el hozzá; ó, bárcsak Carlo is hallhatná, amikor a báró biztosítja önt, hogy igazat beszéltem!

– Igen, igen, jöjjön ő is velem, mindent el fogok intézni. Adieu, kedves gyermek; legyen egész nyugodt, az ön sorsának még jóra kell fordulnia, és szedje szorgalmasan a keveréket, óránként két evőkanállal! – Így szólt a doktor, és távozott. Az énekesnő örömteli tekintettel mondott neki köszönetet. Nyugodtabb volt és vidám; mintha titkával valami nagy terhet gördített volna le magáról; több bizalommal nézett a jövőbe, mert a kedvező sorsfordulat könnyörülni látszott rajta, a szegény lányon.

8

Martinow báró, akinek Lange régebben egy alkalommal fontos szolgálatot tehetett, barátságosan fogadta őt, és Bianetti művésznőről kimerítő tájékoztatást adott neki. Nemcsak hogy szinte szó szerint igazolta annak elbeszélését, de jellemét illetően lelkes méltatásban tört ki; sőt megígérte, hogy amerre csak jár a városban, mindenütt szót fog emelni az érdekében, és megcáfolja a közszájon forgó híreszteléseket. Szavát meg is tartotta, mert azt, hogy a közönség véleménye az énekesnőről mintegy varázsütésre megfordult, a lány barátai főleg a báró tekintélyének és annak a nemes lelkű eljárásnak tulajdonították, mellyel az olasz lány ügyét felkarolta. Lange egészségügyi tanácsos pedig ugyanazon a napon, mikor a követtől elbúcsúzott, a Hotel de Portugal első emeletéről felfelé indult a manzárdszobák irányába; az 54. számú szobában lakott állítólag a karmester. Csendben megállt az ajtó előtt, hogy lélegzetet vegyen, mert a meredek lépcső megerőltette. Különös hangok ütöttek meg a fülét az ajtón keresztül. Mintha egy nagybeteg lett volna odabent, ugyanis mélyről jövő, nehéz nyögéseket és sóhajokat hallott. Aztán egyszer csak rémes francia és olasz átkok hangzottak, mint mikor a türelmetlenség utat nyit a jajveszékelésnek, majd egy kétségbeesett, rekedt nevetés vezetett át ismét ama mély sóhajokba. Az egészségügyi tanácsos megborzongott. Legutóbb is

már valami örületfélét éreztem a maestróban, gondolta, netán egészen meghibbant, vagy belebetegedett a fájdalomba? Már kopogásra görbítette az ujját, amikor tekintete még egyszer az ajtószámra esett; az 53-as volt. Hogyan tévedhetett ekkorát; majdnem egy idegenhez lépett be. Bosszankodva ment tovább a következő ajtóhoz; ez volt az 54-es; itt egészen más hangok hallatszottak. Szép, mély férfihang énekelt egy dalt zongorakisérettel; az egészségügyi tanácsos belépett, s azt a fiatal férfit ismerte fel, akit tegnap az énekesnőnél látott.

A szobában kottalapok, gitárok, hegedűk, lantok és egyéb zeneszerszámok heverték szanaszét, és e tárgyak halmazától körülvéve ott állt a karmester bő fekete köntösben, piros sapkával a fején és a kezében kottatekerccsel; a doktor később azt állította, hogy a látvány Mariust juttatta eszébe Karthágó romjain.

Úgy látszott, a fiatalember emlékezett rá tegnaptól, és meglehetősen sötéten fogadta; de volt annyira jól nevelt, hogy egy halom kottapapírt az egyik székről egyetlen mozdulattal a padlóra lökve helyet kínáljon látogatójának; ő maga nagy léptekkel járta körbe a szobát, lebegő köntösével alaposan letörülve a port az asztalról és a könyvekről.

Nem engedte szóhoz jutni az egészségügyi tanácsost, mindjárt túlkiabálta őt. – Tőle jön? – kiáltotta. – Nem szégyelli magát, hogy ősz fejével egy ilyen néember kerítője legyen? Nem akarok semmiről se hallani; a boldogságomat sirba temettem, látja, gyászolom az üdvösségemet; a fekete köntösöm van rajtam, ebből a jelből megértheti, ha konyít valamit a pszichológiához, hogy azt a személyt a magam részéről halottnak tekintem. Ó, Giuseppa, Giuseppa!

– Igen tisztelt karnagy úr – szakította félbe a doktor –, hallja csak meg, mit mondok...

– Hallani? Mit tud ön a hallásról? Figyeljen ide, amikor a hallásról beszél; megvizsgálom, van-e hallásod, öreg! Nézd, ez a női lény – folytatta, miközben a zongora tetejét felrántotta, és valamit játszott, ami egyébként a doktorra, aki nem volt nagy zeneértő, úgy hatott, mint bármi más zene –; hallja ezt a lágy-ságot, olvadékonyságot, simulékonyságot? Ám ugyanakkor nem veszi észre ezekben az átmenetekben e teremtményeknek megbízhatatlan, tovaillanó, jellemtelen mivoltát? De hallgassa tovább – mondta emelt hangon és csillogó szemmel, miközben gyászköntösének bő ujjait hevesen visszacsúsztatva –, ahol férfiak tevékenykednek, ott erő van és igazság; ott semmi tisztátalan nem fordulhat elő, szentséges, isteni hangok ezek! – Hatalmas erővel kalapálta végig a billentyűzetet, ám a doktornak ismét olybá tűnt, hogy egész közönséges zenét hall.

– Ön sajtáságosan jellemzi az embereket – mondta –; ha már itt tartunk, megkérhetném, nagyra becsült uram, hogy esetleg egy egészségügyi tanácsost is bemutasson a zongorán?

A muzsikus megvetően nézett rá. – Hisz te csak egy rossz sívító cisszel tudnál belépni, földgiliszta, amikor én a fenséges, sugárzó akkordot leütöm!

A doktor válaszát kopogás szakította meg; egy kis nyomorék figura lépett be, meghajolt, és így szólt: – A beteg úr az 54-esből tisztelettel arra kéri, hogy ne sűrödjön, zajongjon olyan rettentően, merthogy ő igen gyenge állapotban van, haldoklik.

– Legmélyebb tiszteletemet jelentem az úrnak – felelte az ifjú ember –, tőlem akkor távozhat az élők sorából, amikor neki tetszik. Különben is irtózatlan hallgatom éjszánként a jajgatásait és nyögéseit, de a legiszonytatóbbak istentelen átkai és tébolyult nevetése. Azt hiszi talán az a francia, hogy egyedül ő az úr a Hotel de Portugalban? Ha ő zseniroz engem, én is tovább zsenirozom őt.

– De megbocsásson nagyméltóságod – mondta a nyomorék ember –, az úr már nem húzza sokáig, csak nem akarja az utolsó pillanatait...

– Annyira beteg az az úr? – kérdezte részvevően az egészségügyi tanácsos. – Mi a baja? Ki kezeli? És kicsoda ő?

– Hogy kicsoda, azt éppen nem tudom; én a bérszolga vagyok; azt hiszem, Loriernek nevezi magát, és Franciaországból jött; tegnapelőtt még jól volt, bár kissé melankolikus hangulatban, ugyanis ki sem tette a lábát, s még arra sem volt kedve, hogy a város nevezetességeit megtekintse, ám másnap reggel nagy betegen találtam az ágyban; valószínű, hogy az éjjel szélütést kapott. De a világerért sem akar orvost látni. Iszonyúan átkozódik, ha megkérdem, ne hívjak-e egyet. Egyedül ápolja és kötözi magát; azt hiszem, van egy régi lőtt sebe is a háborúból, amely most felnyílt.

Ebben a pillanatban a szomszédból a beteg rekedt hívó hangja hallatszott néhány átok kíséretében. A bérszolga háromszor keresztet vetett, és átrohant.

A doktor még egyszer megkísérelte, hogy beszéde utat találjon a konok szerelmes füléhez, és ezúttal úgy látszott, hogy sikerült. A karmester egy partitúrát vett a kezébe, melyből halkán maga elé énekelt; s a doktor, kihasználva a nyugodtabb hangulatot, elkezdte mesélni az énekesnő élettörténetét. Kezdetben olybá tűnt, hogy a karmester nem figyel oda, buzgón olvasta a partitúrát, és úgy tett, mintha rajta kívül senki se lenne a szobában; lassanként azonban kezdett odafigyelni, abbahagyta az éneklést; majd olykor felemelte szemét a partitúrából, és égő tekintete a doktor arcát pásztázta; azután leengedte a kottát, és mereven nézett az elbeszélőre; érdeklődése láthatóan növekedett, szeme ragyogott, közelebb húzódott, megragadta az orvos karját, s amikor ez az elbeszélést befejezte, izgatottan ugrott fel, és ide-oda szaladgált a szobában.

– Igen – kiáltotta –, van benne igazság, az igazságnak egy szikrája, valami valószínűség; lehetséges, talán így történt; az ördögbe is! nem lehet, hogy mégis hazugság az egész?

– Azt hiszem, ezt úgy nevezik, hogy *decrescendo* az ön becses művészetében, karnagy úr; de miért vált át így ebben a dologban az igazságról a hazugságra? S ha egy kezest hoznék önnek, aki jótállna az igazságért... *maestro*, mi lenne akkor?

Boloni elgondolkozva állt meg előtte: – Ah! ha ezt valaki megtenné, egészségügyi tanácsos, aranyba foglalnálak, már maga a gondolat hatalmas, királyi jutalmat érdemel. Igen! ha valaki kezeskedne nekem! ...Minden olyan homályos... zűrzavaros labirintus... nincs kiút... nincs vezérlő csillag!

– Nagyra becsült barátom – szakította félbe a doktor –, úgy tetszik, Schiller *Haramiákjából* idéz nekem, amint az a Cotta-féle zsebkönyvkiadás 175. oldalán áll, ha jól emlékszem. Ennek ellenére ismerek egy ilyen kezeset, egy ilyen vezérlő csillagot.

– Ó, ha akadna ilyen! – kiáltotta a másik. – A barátom lenne, az angyalom, az istenem... imádni fogom őt!

– Az idézett részben ugyan egy kardról van szó, mellyel égő sebet akarnak ejteni a viperafajzaton; mindazonáltal meg fogom önt győzni; az a követ, aki a szegény Giuseppe-t a házába fogadta, véletlenül itt lakik a házban a 6-os számú szobában; ha lesz szíves frakkot ölteni és hozzá egy nyakravalót is felvenni, elvezetem önt hozzá, s ő megígérte, hogy meg fogja győzni önt.

A fiatal férfi megindultan szorította meg az orvos kezét; de még most sem tudott megszabadulni egy bizonyos emelkedett pátosztól. – Ön volt az én jó angyalom – mondta –, mennyi hállával tartozom önnek ezért az útmutatásért; gyorsan bebújok a frakkomba, és nyomban megyek önnel a követhoz.

A szerelmesével történt kibékülés szinte nagyobb hatással volt az énekesnőre, mint orvosának mégoly nagyszerű kanalas orvossága. Egészsége a következő napokban szemlátomást javult, és hamarosan ott tartott, hogy együtt érző barátai látogatását már ágyon kívül fogadhatta. Állapotának ezt a fordulatát óhajtotta megvární a rendőrkapitány, hogy az ügynek utánajárjon. Megfontolt ember volt, és az a hír járta róla, hogy nem egykönnyen siklik ki a kezéből, akire egyszer szemet vetett, lett légyen bár száz vagy még több mérföldnyire is tőle. Az egészségügyi tanácsos ismertette vele az énekesnő történetét, ő pedig Martinow báróval még további megbeszéléseket folytatott, és egy-két olyan dologról értesült, melyeket nagyon is érdekeseznek tartott. A követ legutóbb kijelentette, hogy a fiatal Bianettivel történt eseten felbuzdulva megragadta a lehetőséget, hogy de Planto lovag elvetemült életéről magasabb helyeken szót ejtsen. Nem mulasztotta el, hogy azt a körülményt, miszerint a szegény gyermeket tulajdonképpen eladták, megfelelő megvilágításba helyezze. Ama rossz hírű házat a rendőrség hamarosan feloszlatta, és a báró ezt főként azon lépéseinek tulajdonította, melyeket az ügyben tett. Ő is hallott a lovag haláláról, de a rendőrfőkapitánnyal együtt úgy gondolták, az csupán szemfényvesztésül szolgált, hogy üzelmeit biztonságosabban folytathassa; mert egyiküknek sem volt kétsége afelől, hogy az énekesnő meggyilkolásának kísérlete csak ettől a szörnyű embertől eredhetett. Mennyire nehéz volt azonban e gyilkos nyomát követni; az idegenek, akik az idő tájt B.-ben tartózkodtak, amint a főkapitány bizonygatta, gyanún felül álltak; csupán két körülmény vezethetett valamelyes bizonyossághoz, ha valahol a Bianetti szobájában talált zsebkendőhöz hasonlóra bukkannának, mely hozzásegíthetne a felderítéshez; ezért került a kendő részletes leírása minden varrónő és mosónő kezébe, akik a B.-ben tartózkodó idegenek ruháit vizsgálták. Ezenkívül a főkapitány lélektani okokból feltételezhetőnek tartotta, hogy hamarosan újabb támadási kísérlet várható az énekesnő élete ellen, természetesen abban az esetben, ha a gyilkos még a közelben tartózkodik.

Mihelyt tehát az énekesnő visszanyerte erejét, ahányszor csak Lange doktor meglátogatta, a rendőrfőkapitány mindannyiszor elkísérte őt; ilyenkor különböző intézkedéseket tárgyaltak meg, némelyik jónak látszott, de nehezen kivihetőnek, némelyiket egészen el kellett vetni. Végül Giuseppának támadt egy ötlete, amely a két férfit igen megragadta: „A doktor – mondta – megengedte, hogy a következő hetekben kijárhatok, s ha nem lesz ellenére, a farsang utolsó álarcosbálján először jelennék meg ismét az emberek között; van ebben nekem valami vonzó, hogy ott mutakozzam először, ahol a szerencsétlenségem tulajdonképpen kezdődött. S ha gondoskodunk róla, hogy erről B.-ben általánosan tudomást szerezzenek, és ha a lovag még itt van, akkor halálosan biztos vagyok benne, hogy valamilyen maszokban ismét a közelemben férkőzik. Nyilván óvakodni fog a megszólalástól, semmivel nem árulja el magát, de nem fog lemondani arról, hogy továbbra is az életemre törjön, s én ezek közül is felismerem őt. Magas termetéről, de mindenekelőtt a szeméről tudni fogom, hogy ő az. Mi a véleményük, uraim?

A terv nem volt rossz. – Fogadni mernék – mondta a főkapitány –, ha megtudja, hogy ön is ott lesz a bálon, nem marad el ő sem; ha másért nem, csak hogy bosszújának tárgyát viszontlássza, és dühének új tápot adjon. Úgy gondolom egyébként, ne vegyen álarcot, hogy így könnyebben felismerje önt, és hogy az ön közelében hamarabb csap-

dába essen; egy-két ügyes fickót dominóba bújtatok kíséretül, s az ön egyetlen jeladására elkapják a vén rókát.

Babette, az énekesnő szobalánya ki-be járt a beszélgetés alatt; hallotta úrnője határozott szándékát, hogy gyilkosát vagy annak segítőtársait leleplezze, s úgy érezte, ő is tartozik magának azzal, hogy legjobb tudása szerint hozzájáruljon ehhez a felderítéshez. Ezért félrevonta a főkapitányt, összeszedte bátorságát, és elmondta, hogy a minap már felhívta a doktor figyelmét egy körülményre, mely nyomra vezethetne, de az nemigen vetett rá ügyet.

– Ilyen esetekben semmilyen körülmény sem mellékes, kedvesem – válaszolta a rendőrség embere –, ha valamiről tudomása van...

– Azt hiszem, hogy a signora túl diszkrét, és nem akar beszélni; amikor a szűrást kapta, és a karomba ájult, az utolsó sóhaja ez volt: Bolnau.

– Micsoda? – kiáltotta a főkapitány megütközve –, s ezt eddig elhallgatták előlem? Egy ilyen fontos körülményt; egész biztosan hallotta, hogy: Bolnau?

– Becsületesemre – mondta a lányka, s ezt megerősítő kezét esküvésre emelte a szívéhez. – Bolnau, mondta, de olyan fájdalmasan, hogy nem tudok másra gondolni, mint hogy így hívják a gyilkost; de kérem, ne áruljon el!

A főkapitánynak az volt az alapelve, hogy nincs az az ember, legyen bár mégoly becsületes kinézetű, aki ne lehetne egy bűncselekmény elkövetője. Bolnau kereskedelmi tanácsost, mert más ilyen nevűről nem tudott a városban, rendes embernek ismerte, de nincs-e példa arra, hogy éppen az olyan emberek adnak dolgot az igazságszolgáltatásnak, akikre a világ előtt semmi rosszat nem lehetne mondani? Nem lehet, hogy egy követ fúj de Planto lovaggal? Ilyen elmékedések közepette folytatta az útját, s a Széles utcához közeledve eszébe jutott, hogy a kereskedelmi tanácsos ebben az időben szokott arra járni, ezért elhatározta, hogy egy kicsit puhatolozik nála. Amaz jött is valóban lefelé az utcán, jobbra-balra köszöngtetett, minden percben megállt beszélgetni egy-egy ismerőssel, s ahogy továbbhaladt, maga elé mosolygott, vidámnak és jókedvűnek látszott. Még vagy ötvenlépésnyi távolságra volt a főkapitánytól, amikor észrevette őt; elsápadt, megfordult, és be akart kanyarodni egy mellékutcaiba. Gyanús, nagyon gyanús dolog!, gondolta a főkapitány, a tanácsos után sietett, nevéen szólította, és megállásra bírta. A kereskedelmi tanácsos maga volt a megtestesült nyomorúság; tompa hangon kinyögött egy „Bon jour, bon jour”-t, s mintha mosolyogni szeretett volna, de szeme elhomályosult, arca görcsbe rándult, térde reszketett, fogai hallhatóan összeverődtek.

– Ej, ej, ritkán mutatkozik. Már jó néhány napja nem láttam az ablakom előtt elmenni; úgy látom, nincs valami jól – fűzte hozzá szűrés pillantással a főkapitány. – Olyan sápadt, valami baja van?

– Nem, csak egy kis borzongás, néhány napig valóban nem voltam jól, de hál' istennek már jobban érzem magam.

– Úgy? Nem volt jól? – kérdezte tovább emez. – Nem is gondoltam volna; úgy rémlik, pár nappal ezelőtt az álarcosbálon még kitűnő hangulatban volt.

– Igen, persze; ám rögtön másnap le kellett feküdnöm, mert a rohamaim visszatértek, de most egészen rendben vagyok.

– Nos, akkor ne mulassza el a következő álarcosbált; ez az utolsó, és biztosan ragyogó lesz, remélem, látni fogom ott önt; addig is adieu, kereskedelmi tanácsos úr!

– Nem maradok el! – kiáltotta utána Bolnau kereskedelmi tanácsos keserves képpel. – Ez gyanakszik! – mondta magában. – Ez hallott valamit az énekesnő utolsó szaváról. Ámbár a lány rendbe jött, nem rághatja-e mégis a gyanú ennek a rendőrnek a szívét? Nem figyeltet-e vajon, mert gyanút fogott? A titkosrendőrség üldözni fog; lépten-nyomon idegen, ravasz arcokba ütközöm. Nem szabad többé semmit se mondanom, mert jelentik és értelmezik; istenemre, megbízhatatlan egy figura leszek, veszélyes egyén; pedig milyen nyugodtan és jámborul éltem, mint Tell Vilmos a negyedik felvonásban!

Így beszélt a boldogtalan Bolnau magában; félelme nőttön-nőtt, ahogy a következő álarcosbálra vonatkozó fogas kérdésnek utánagondolt. – A főkapitány biztosan úgy véli, hogy nem merészkedem az énekesnő közelébe a rossz lelkiismeretem miatt; de ott kell lennem, el kell oszlatnom a gyanúját! Csakhogy nem fog-e majd el remegés és reszketés a lány közelében, éppen azért, mert a főkapitány azt hiheti, hogy a lelkiismeret-furdalástól és a félelemtől reszketni fogok? – Agyongyötörte magát ezekkel a képzetekkel, naphosszat ezek foglalkoztatták, emlékezett, hogy egy híres író kimutatta, a félelemtől is félhetünk, s most pontosan ez az ő esete. Ám úgy érezte, hogy össze kell szednie a bátorságát, és elébe kell mennie a veszélynek. A jelmezkölcsonzótól elhozatta magának a janinai pasa pompás öltözetét; mindennap felvette, és egy nagy tükör előtt gyakorolta magát, hogy elég elfogulatlanul tekintsen ki álarca mögül. Könnyűsúlyból egy babát alakított ki magának, egy székre ültette, s ez jelentette Bianetti ének-művésznőt. Pasaként járkált körülötte, közeledett hozzá, és megszólította: – Végtelenül örülök, hogy önt ilyen kívánatos jó egészségben látom. – Harmadnap már minden reszketés nélkül mondta fel a leckéjét, ezért még nehezebb feladatot rótt ki magára. Tökéletesen jó modorú és elfogulatlan akart lenni, és így szándékozott a lánynak egy tányéron bonbont és puncsot kínálni. Egy tányérra tett pohár vízzel gyakorolt. Eleinte rémesen csörömpölt reszkető kezében; de ezt a gyengeséget is legyőzte, sőt képes volt egész vidáman megszólalni: – Nagyra becsült hölgy, nem óhajt egy kis puncsot és néhány szem bonbont? – Nagyszerűen ment; egyetlen halandó sem látja majd remegni. A janinai Ali pasa bátorságot érzett magában, hogy félelme ellenére elmenjen az álarcosbálba.

Az egészségügyi tanácsos nem engedte át másnak, hogy a gyógyult lányt ő vezethesse először az emberek közé. Amaz szívesen igent mondott neki, minthogy hűséges ápolásával, az iránta tanúsított gondoskodásával jogot szerzett legmelegebb hálájára. Így azután a doktor vele együtt érkezett az álarcosbálra, s láthatóan nem kis mértékben élvezte, hogy a szép, érdekes lány oldalán tetszeleghet. B. város lakói különös emberek. Az első napokban a legelőkelőbb szalonoktól a sörözőkig csak rosszat beszéltek az énekesnőről; de amikor tekintélyes férfiak vették pártfogásukba, amikor köztiszteltben álló hölgyek nyíltan kiálltak mellette, a zászló a szél után fordult, és a b.-beliek a szegény gyermek sorsán elérékenyülten jártak-keltek, és majd' meghaltak afeletti elragadtatásukban, hogy meggyógyult. Amikor a bálterembe lépett, úgy tetszett, mindenki órá vár, mint az ünnep királynőjére; mindenki ujjongott és lelkesedett, az emberek tapsoltak és bravóztak, mintha az énekesnő épp a legnehezebb futamokat fejezte volna be. Még az egészségügyi tanácsosnak is kijutott a tetszésnyilvánításból: – Nézzétek, ő az – kiáltották –, ő az a kitűnő férfi, aki megmentette.

Az énekesnő örömteli megindultsággal fogadta a tömeg lelkesedését; s a szerencsekívánók morájától elkábulva bizony majdnem elfelejtette, hogy milyen komolyabb cél hozta őt ide, a terembe; ám a lépteit követő négy markos dominó, valamint a doktor

arra vonatkozó kérdései, hogy még nem pillantotta-e meg a lovag szürke szemét, ismételten emlékeztették szándékára. Sem az ő figyelmét, sem a doktorét nem kerülte el, hogy egy hosszú, szikár török (kosztümjét B.-ben Ali pasának nevezték) folyton a közelébe furakodott, s valahányszor a jelmezesek áradata elsodorta, ismét visszatért melléjük. Az énekesnő megbökte a doktort, és tekintetével a pasára mutatott. Az orvos viszonzta pillantását, és így szólt: – Már régen észrevettem. – A pasa bizonytalan lépésekkel közeledett; az énekesnő erősebben kapaszkodott Lange karjába; a jelmezes most egészen a közelükbe ért, az álarc alól merev, szürke kis szempár kukkantott ki, s egy tompa hang így szólalt meg: – Végtelenül örülök, mélyen tisztelt mamzel, hogy önt ilyen kívánatos, jó egészségben láthatom. – Az énekesnő ijedten fordult félre, reszketni látszott; ebben a pillanatban az álarcos szintén remegve hőkölt vissza, és eltűnt a tömegben. – Ő az? – kérdezte a tanácsos. – Uralkodjék magán; most nyugodtan és körültekintően kell cselekedni; azt hiszi, ő az?

– Még nem vagyok benne biztos – válaszolta a lány –, de mintha a szemét felismerem volna.

Az egészségügyi tanácsos utasítást adott a négy jelmezesnek, hogy szigorúan figyeljék a pasát, s a hölgygel továbbment. Ám alig tett néhány lépést a teremben, a török ismét megjelent; de kissé távolabb állt meg, mint aki az énekesnőt figyeli.

A doktor hölgyével az egyik büféasztalhoz lépett, hogy az ijedségre egy csésze teát rendeljen; körülnézett – a török ismét ott volt. De nicsak, most egy pohár puncsot és néhány szem bonbont tartva tányérkáján közelebb lép az énekesnőhöz; szeme szikrázik, a pohár sajátos csengéssel ugrál és csörömpöl a reszkető tányéron; már mellette áll, odakínálja neki a tányért, és megszólal: – Nagyra becsült hölgy, nem óhajt egy kis puncsot és néhány bonbont? – Az énekesnő mereven ránézett, elsápadt, a tányért ellökte magától, és felkiáltott: – Jaj, a szörnyeteg! Ő az, ő az, meg akar mérgezni!

A janinai pasa némán és mozdulatlanul állt, láthatóan a védekezés minden gondolatát feladta; akarattalanul engedte, hogy a négy markos dominó elvezesse.

Csaknem ugyanebben a pillanatban valaki hevesen megrángatta a doktor fekete kabátját; körülnézett, s az a bizonyos kis nyomorék bérszolga állt előtte a Hotel de Portugalból, sápadtan és ijedségtől eltorzult képpel: – Az isten szerelmére, egészségügyi tanácsos úr, sziveskedjék velem jönni az 53-asba, az ördög épp most készül elvinni a francia urat.

– Mit fecseg itt? – kérdezte kelletlenül a doktor, és félre akarta tolni a szolgát, hogy kövesse a foglyot a rendőr-főkapitányságra. – Mi közöm hozzá, ha a sátán magához veszi?

– De kérem – kiáltotta szinte üvöltve a kis ember –, talán mégis meg lehet menteni; uraságod városi tisztiorvos e helyt, és köteles a szállodai idegenekhez kijönni.

A tanácsos egy szitkot nyomott el, mely már a nyelve hegyén volt; látta, hogy ezt a kellemetlen utat nem kerülheti el, egy pillantással odahívta Boloni karmestert, átadta neki az énekesnőt, és a kis emberrel elsietett a Hotel de Portugalba.

Minden csendes és sivár volt a nagy fogadóban, már éjfél is elmúlt, a lámpák a folyosókon és a lépcsőkön sötéten és homályosan égtek; az egészségügyi tanácsos kellemetlenül érezte magát, ahogy felfelé lépkedett a magányos beteghez. A lakáj kitartha az ajtót, a doktor belépett, de majdnem hátraesett. Mert az a lény, aki napok óta szün-

telenül foglalkoztatta a fantáziáját, itt ült megtestesült valóságában az ágyban. Hosszú, szikár, öregedő férfi volt, mélyen a homlokába húzott hegyes gyapjú hálósipkában, szűk mellét, hosszú, vékony karját flanel fedte, s a sapka alól nagy hegyes orr tűnt elő sovány, sárgásbarna arcából, melyet egy halotténak lehetett volna vélni, ha szürke, szürös szeme nem lett volna, mely az arcnak még némi életet és szörnyű, iszonyatot ébresztő kifejezést kölcsönzött. Hosszú, vékony ujjait, melyek ösztövére csuklójával együtt messze kinyúltak a hálóruhából, görcsösen behajlította, és rekedt, tébolyult nevetéssel kaparta a takaróját.

– Nézzel már a sírját kaparja! – suttogta a kis ember, és szavaival magához térítette a doktort, aki megezen bámulta a beteget. Ilyennek, pontosan ilyenek képzelte el Planto lovagot, ez az alattomos szürke szempár, ezek a beteges vonások, ez a kiszikkadt, kísérteties figura – mind együtt volt jelen, amit az énekesnő a rettenetes emberről elmondott. De hirtelen eszébe jutott, hogy nem éppen most jön-e onnan, ahol a lovagot elfogták? Nem lehetett egy másik férfinak is szürke szeme? Olyan csodálnivaló, ha egy beteg elesett és sápadt? A doktor kinevette önmagát, végigsimította homlokát, mintha az előbbi gondolatát akarná elhessegetni, és az ágyhoz lépett. – Hosszú évek alatt még soha nem érzett irtózatot és félelmet egy betegágynál – itt azonban megmagyarázhatatlan szorongás lepte meg, borzongás, melyet hiába próbált legyőzni, és önkéntelenül is visszahőkölt, mikor a nedves, hideg kezét a sajátjába fogta, majd hosszasan, de eredménytelenül kereste a beteg pulzusát.

– Az ostoba fickó – kiáltotta rekedten a beteg, miközben a franciát hol rossz olasz-sággal, hol tört németiséggel keverte –, az ostoba kis fickó orvost hozott nekem, ha jól sejtem. Megbocsásson, de soha nem tartottam sokra az ön mesterségét. Az egyetlen, ami meggyógyít, a génuai fürdő; már megparancsoltam ennek a baromnak, hogy rendeljen nekem postalovakat, még ma éjjel elutazom.

– Persze hogy elutazik – mormolta a kis ember –, de hat szénfekete ménnel, és nem Génuába, ahol a boldogult Fiesco megfulladt, hanem oda, ahol lesz jajgatás és fogaknak csikorgatása.

A doktor látta, hogy itt már nem sok tennivaló van; a beteg szeméből, nyugtalan mozgásából a közeli halál jelét vélte kiolvasni, maga az utazás és a messzeség utáni vágy gyakran a gyors vég előhírnöke szokott lenni. Azt ajánlotta a betegnek, hogy nyugodtan feküdjék le, és ígérte, hogy hűsítő italt készít számára.

A beteg bosszúsán felnevetett. – Feküdni, nyugodtan feküdni? – felelte. – Ha fekszem, megszűnök lélegezni; ülnöm kell, a kocsiban kell ülnöm, el, messzire, el! ...Mit mond a kis ember? Megrendelte a lovakat? Te kis kutya, rendben van a csomagom?

– Ó, uram atyám! – rikácsolta a kis ember –, a csomagjára gondol; igen, nehéz csomagot visz magával tele bűnnel, a szörnyeteg. Leszakad az ég attól, amit összeátkózott és milyen istenkáromló beszédekett hallatott.

Az egészségügyi tanácsos még egyszer megfogta a beteg kezét. – Legyen bizalommal hozzám – mondta –, talán mégis segíthet önnek a mesterségem; a szolgálja azt mondja, hogy egy lőtt sebe felszakadt; engedje, hogy megvizsgáljam. – A beteg morogva engedelmeskedett, s a mellére mutatott. Az orvos eltávolított egy rosszul felrakott kötést, és... egy szűrt sebet talált közel a szívhez... Különös! ugyanolyan nagyságú seb, ugyanazon a helyen, mint az énekesnőé.

– Ez friss seb, egy szűrés! – kiáltott fel a doktor, és gyanakodva nézett a betegre. – Honnan van ez a sebe?

– Nyilván azt gondolja, hogy verekedtem valakivel. Nem, az ördög! Egy kés volt a belső zsebemben, leestem a lépcsőn, és egy kicsit megkarcoltam magam.

Egy kicsit megkarcolta!, gondolta Lange. És mégis ebbe a sebbe fog belehalni.

Közben elkészítette a limonádét, és odakinálta a betegnek; emez bizonytalan kézzel vonta szájához az italt, mely egy kissé felfrissítette; néhány pillanatig csendes és nyugodt volt; de mikor észrevette, hogy néhány cseppet a takaróra öntött, átkozódni kezdett, és zsebkendőt kért. Az inas egy kofferhez szaladt, kinyitotta, és kivett belőle egy zsebkendőt – a doktor odapillantott, rettenetes sejtés nyilallt belé – újból odanézett, ugyanaz a szín, ugyanaz az anyag, az a kendő volt, melyet az énekesnőnél találtak. A kis ember oda akarta nyújtani a betegnek; ez ellökte: – Menj az ördögbe, te állat! Hány-szor mondjam, vaníliaillat kell rá! – A szolgál elövelt egy kis üveget, és bepermetezte a kendőt; kellemes illat terjedt szét a szobában, ugyanaz a parfüm volt, melyet az a bizonyos talált kendő árasztott.

Az egészségügyi tanácsos minden tagjában remegett; nem volt többé kétség, Biannetti énekesnő gyilkosa, de Planto lovag volt előtte; magatehetetlen beteg, haldokló volt az, aki itt az ágyban ült, de a doktornak az volt az érzése, hogy bármelyik pillanatban kiszállhat az ágyból, és a torkának ugrik; megragadta kalapját, nem volt tovább maradása a szörnyeteg közelében.

A kis szolgál a kabátjához kapott, amikor menni látta őt. – Ó, nemes uram! – nyögött fel. – Csak nem akar vele egyedül hagyni? Nem bírom ki, ha most meghalna, hogy aztán rögvest, mint flanelba öltözött kísértet, hálósipkával a koponyáján fel-alá sétáljon a szobában! Az isten szerelmére, ne hagyjon magamra!

A beteg rémesen vigyorgott, felváltva nevetett és átkozódott, láthatóan segítségére akart lenni a kis embernek, hosszú, aszott karját kinyújtotta az ágyból, vékony karmaival a doktor után kapott. Ám ez már nem bírta tovább; szinte az örület környékezte, visszalökte a kis szolgát, és kimenekült a szobából; még a lépcső legalján is hallotta a gyilkos irtózatossá nevetését.

12

Ez éjszakát követő reggelen takaros városi hintó hajtott a Hotel de Portugal elé; három személy szállt ki belőle, egy lefátyolozott hölgy és két idősebb úr, s a lépcső felé tartottak. – Odafent van már Pfälle igazságügyi főelőadó? – kérdezte az egyik úr a pincértől, aki vezette őket. Igenlő választ kapott, s az úr folytatta: – És micsoda különös rendelése a sorsnak, hogy lezuhant a lépcsőn, és maga dőfte saját mellébe a tört, hogy ő maga akadályozta meg a saját menekülését, s hogy éppen ön, Lange, került az útjába.

– Így van – szólt a lefátyolozott hölgy –, nem találja, hogy valami sajátos sorsszerűség van a zsebkendők dolgában is? Az egyiket nálam kellett hagynia, micsoda véletlen! A másikat pedig éppen akkor kell kérnie, mikor a doktor még nála van.

– Így kellett lennie – válaszolta a második úr –, nem mondhatunk mást; így kellett lennie. Azonban ebben a kavargásban majdnem elfeledkeztem valamiről; mondja csak, mi is van a janinai pasával? A signora nyilvánvalóan tévedett. Szabadlábba helyezték? Ki volt a szegény ördög?

– Dehogyan, éppen ellenkezőleg – szólt az első –, meg vagyok győződve róla, hogy bűntársa a lovagnak, akinek már egy idő óta a nyomában vagyok. Már is iderendeltem, szembesíteni fogjuk a gyilkossal.

– Lehetetlen! – kiáltott a hölgy. – Bűntársa?

– Igen, igen! – mondta az első úr ravasz mosollyal –, tudok egyet-mást, ha nem tételezik is fel rólam. Na, hál' istennek fent vagyunk, ez mindjárt az 53-as szám. Mademoiselle, legyen olyan jó, egyelőre fáradjon be az 54-esbe; a karmester megengedte, és nem fogja önt kiküldeni; erről kezeskedem. Ha önre kerül a kihallgatás sora, szólítani fogom.

Talán nem kell külön mondanunk, hogy a három személy az énekesnő, a doktor és a rendőrfőkapitány volt; azért jöttek, hogy de Planto lovag ellen gyilkossági kísérlet miatt vádat emeljenek. A főkapitány és az egészségügyi tanácsos belépett; a beteg ugyanúgy ült az ágyban, ahogyan a doktor az éjjel látta őt, csak a vonásai látszottak még élesebbeknek a napvilágnál, s a már merevedni kezdő szemének kifejezése még iszonyatosabbnak. Hol a doktorra, hol a főkapitányra nézett lélektelen pillantással, azután, mintha észbe vette volna, hogy mi történik a szobában; ugyanis Pfälle főelőadó, fiatal kis piros arcú, apró szemű ember egy asztalt készített elő, egy halom papírt tett rá, és egy hosszú hattyú író tollat tartva a kezében jegyzőkönyv felvételére készült.

– Te barom, mit akarnak itt ezek az urak? – szólta oda a beteg gyenge hangon a kis szolgának. – Jól tudod, nem fogadok senki látogatót.

A főkapitány szorosán elébe állt, keményen ránézett, és nyomatékos hangsúllyal szólott hozzá: – De Planto lovag!

– Ki az? – kiáltotta a beteg, és jobbjával a hálósipkájához kapott, mintha katonásan szalutálni akarna.

– Uram, ön de Planto lovag? – folytatta az előbbi.

A lovag szürke szeme ragyogni kezdett, szúrós pillantást vetett a főkapitányra és a főelőadóra, gúnyos arccal megrázta a fejét, és így felelt: – A lovag már régen halott.

– Úgy? Akkor ki ön? Feleljen, a király nevében kérdezem.

A beteg nevetett: – Lorier a nevem; te barom, add oda az uraknak az útlevelemet!

– Nem szükséges; ismeri ezt a kendőt, uram?

– Miért ne ismerném? Innen a székről vette fel; minek ez a kérdés, minek ez a jelenet? Zavarnak, uraim!

– Sziveskedjék a bal kezére tekinteni – mondta a főkapitány –; ott tartja a kendőjét; ezt itt egy bizonyos Giuseppa Bianetti házában találták.

A beteg dühös pillantást vetett a férfiakra; ökölbe szorította a kezét, és fogait csikorgatta; konokul hallgatott, noha a főkapitány megismételte a kérdéseit. Ez utóbbi most jelt adott a doktornak, aki kiment, és hamarosan megjelent az énekesnővel, Boloni karmesterrel és X. ország követével.

– Martinow báró úr – fordult a főkapitány a követhöz –, felismeri-e ebben az emberben azt, akit Párizsban mint de Planto lovagot ismert?

– Igen, felismerem – válaszolta a báró –, és megismétlem vallomásomat, amelyet már előbb jegyzőkönyvbe mondtam.

– Giuseppa Bianetti! Felismeri-e ebben az emberben azt, aki önt mostohaapja házából elragadta, párizsi házába vitte, és akit gyilkossági kísérlettel vádol?

Az énekesnő megremegett a félelmetes férfi látványától; felelni akart, de amaz megkímélte a tanúvallomástól. Magasba emelkedett, gyapjúsapkája szinte még hegyesebben ágaskodott, karja merev volt, láthatóan fáradságosan mozdította, de ujjai görcsösen karmoláztak erre-arra; hangja már csak halkán és rekedten hatolt fel melléből, még nevetése és átkai is szinte sóhajtásnak tetszettek. – Látogatni jöttél, Seppi? – szólta. – Szép tőled. Nemde, jólesően legelteted a tekinteted rajtam? Szavamra, igazán sajnálom, hogy nem találalak el jobban, megkíméltelek volna attól a fájdalmas látványtól, ahogyan nagybátyádat eltávolozása előtt ezek a német állatok így megcsúfolják.

– Mi szükségünk van további bizonyítékra? – szakította félbe a főkapitány. – Pfálle főelőadó úr, írjon egy elfogatási parancsot...

– Mit akar? – kiáltotta a doktor –, hát nem látja, hogy a halál már a szívét környékezi? Nem húzza negyedóránál tovább. Siessen, ha még valami kérdeznivalója van.

A főkapitány megparancsolta az inasnak, hívja a bírósági szolgákat, hogy hozzák fel a foglyot; a beteg egyre jobban összeesett, szeme mozgása leállt, egyetlen irányba nézett csak, az énekesnőre, de még mindig düh és gyűlölet villámlott a tekintetében.

– Seppi – szólalt meg újra –, szerencsétlenné tettél engem, tönkretettél, ezért megérdemelted volna a halált, apádat tönkretetted, gályára küldték őt, mert nekem pénzért eladott téged; megesketett, hogy téged megöljelek; sajnálom, hogy remegtem. Átkozott legyen ez a kéz, mely nem volt képes biztosabban szűrni! – Iszonyatos szitkozódásait, melyeket önmagára és Giuseppára szórt, újabb esemény szakította félbe. Két bírósági szolga egy törökös öltözékű férfit hozott; a szerencsétlen janinai Ali pasa volt – a turbán Bolnau kereskedelmi tanácsos nyomorúságos fejét fedte. Mindenki meglepődött a látványtól, különösen a karmester látszott megindultnak, elsápadt, elvörösödött, és az arcát elfordította. – Monsieur de Planto – szólta a főkapitány –, ismeri ezt a férfit? – A beteg szeme csukva volt; fáradtságosan felnyitotta, és ennyit mondott: – Menjetek az ördögbe, nem ismerem!

A török bánatos arckifejezéssel nézett a körülállókra. – Tudtam, hogy így lesz – mondta sírós hangon –, már rég sejtettem. De mademoiselle Bianetti, hogy sodorhott egy ártatlan embert ilyen szerencsétlenségbe?

– Mi történt ezzel az úrral? – kérdezte az énekesnő. – Én nem ismerem őt. Főkapitány úr, mit tett hát?

– Signora – szólta mélységes komolysággal a főkapitány –, a törvény előtt nincs elnézés vagy bármiféle kímélet. Önnek ismernie kell ezt az urat; ő Bolnau kereskedelmi tanácsos. Az ön szobalánya azt állította, hogy a gyilkos merényletnél az ő nevét kiáltotta.

– Persze! – panaszolta a pasa –, az én nevemet mondta ilyen félreérthető körülmények között!

Az énekesnő megdöbbsent, mély pír öntötte el szép arcát, izgatottan ragadta meg a karmester kezét. – Carlo – kiáltotta –, most beszélnem kell, nem hallgathatok; igen, főkapitány úr, valóban ezt a drága nevet említettem, de nem arra az úrra gondoltam, hanem...

– Énrám! – kiáltott fel a karmester, és előlépett. – Nevem, ha édesapám megengedi, Karl Bolnau!

– Karl! Muzsikus! Amerikai! – kiáltotta a török, és átölelte őt. – Ez az első okos szó életemben, nagy nyomorúságtól menttélt meg engem.

– Ha így áll a dolog – mondta a főkapitány –, ön szabad, s az ügyben csak a jelen levő de Planto lovag úrral van teendőnk. – Az ágy felé fordult; az orvos ott állt kezében tartva a gyilkos kezét; komolyan és nyugodtan a takaróra helyezte, majd lezárta a lovag merev szemét. – Főkapitány – mondta –, ő most egy magasabb bíró előtt áll, ott ad számot dolgairól.

Szavait mindenki megértette; a borzalmas halott szobájából átmentek a karmesterhez, a pasa újra megtalált, boldog fiához; az énekesnő szerelmese keblébe rejtette az arcát, könnyei hevesen hullottak, de ezek az utolsók voltak, melyek boldogtalan sorsát siratták; mert a pasa mosolyogva indult a szép párhoz, láthatóan nagy elhatározást forgatott a fejében; titokban szót váltott az egészségügyi tanácsossal, majd fiához és az

énekesnőhöz fordult. – Drága mademoiselle – szólt –, sokat álltam ki ön miatt, ön az én nevemet olyan félreérthető helyzetben említette, hogy, kérem, cserélje fel ezzel az önét. Tegnap megvetette az általam kínált puncsot, ugye nem utasít vissza, ha most önnek a jelen levő Karl Bolnau urat, az én muzsikusi fiamat prezentálom, azzal a kéressel, hogy legyen a felesége?

Az énekesnő nem mondott nemet; örökönyek között csókolt kezét az apának, a karmester elragadtatással zárta karjába a lányt, és ezúttal mintha még méltóságteljes pátoszáról is megfélekedezett volna. A kereskedelmi tanácsos megragadta a doktor kezét: – Mondja csak, Lange, gondolhattam volna, hogy a dolgok így alakulnak, mikor ön minden tagomat remegésbe hozta azzal, hogy miközben én a palota ablaktábláit számolgattam, azt mondta nekem: „A lány utolsó szava Bolnau volt!”

– Hát mit akar még? – felelte az egészségügyi tanácsos mosolyogva. – Mégiscsak jó volt, hogy ezt akkor önnek elmondtam; ki tudja, így alakultak volna-e az események az énekesnő utolsó szava nélkül.

Ernst Bloch

A SPESSARTI FOGADÓ

Halasi Zoltán fordítása

Különös látni néha, mennyi mindent átjár az, amit az ember gyerekkorban olvasott. Az ilyen olvasmány nem a könyv világaként él tovább benne, az a valaki sem jelenik meg előtte, aki megírta valamikor. Az ember gyerekként testestül-lelkestül átadta magát a mesének, vitte magát a folyammal, a szavakra akkor még nem is érzékenyen; azokra nem is figyelt. Úgy olvasott, ahogy manapság egy izgalmas filmet szokás nézni, követte a képeket a meseteremtő ősi képzelet vititívásza előtt. Minthogy akkor még nem vagy csak hébe-korba töltötte el az Én gondja, nem volt szüksége hősökre; az erre való igény csak egy későbbi élelzakaszban jelentkezett.

Annál eleveőbb marad az ember számára az az illat, amit egy-egy ilyen mese áraszt, az a távoli és mégis oly közelinek érzett. „*Apám, egy balszori kis bolt tulajdonosa...*” – ez a nyitómondat mindmáig ott kísért a felnőtt emlékezetében, követi, mint olyasvalami, aminek értelmét mindmáig nem sikerült tisztázni, ami tehát mindmáig nem érkezett el hozzá egészen, mert valójában ma sem tudja pontosan, mit jelent. Valamiféle apáról meg egy kis boltról szól, igen, de egyik sem öltött benne határozott képet, mivel Balszora városa mindezt a megfoghatatlanul messzi idegenbe viszi, ám épp ez a mesés távoliség az, ami ugyanakkor még közelebb, szinte személyes közelségbe hozza számomra a boltot. Ez a nyitómondat a Hauff-mese elején olyan, akár egy kapuboltozat, és ebben benne van, mégiscsak benne van az a bolt. Furcsa egy bolt, az igaz, felnőtt ember ilyen még nem pipált. Mert én egy sereg boltba látszatra cseppet sem illő dolgot is látok, érzek ebben a boltban: benne van például a könyv szaga meg az apám hangja, aki épp akkor jött haza. Lehet, hogy egy kis arab bolt valamelyik keleti bazárban emlékeztet rá később, miért is ne, utóvégre ez a dolog nem a holdban van, és azt jelenti,